

Türkiye'nin İnsansız Hava Aracı (İHA) Politikası: Jeopolitik Etkiler ve Stratejik Yansımalar

Soner Doğan

Öz: Bu çalışma, Türkiye'nin insansız hava araçları (İHA) temelli savunma stratejisinin askeri kapasite inşasıyla sınırlı kalmadığını; aynı zamanda dış politika yapım süreçlerinde etkili bir enstrümana dönüştüğünü savunmaktadır. Bayraktar TB2, ANKA, Akıncı, Kızılelma ve Aksungur gibi sistemler, Türkiye'nin bölgesel ve küresel jeopolitik dengelerdeki artan etkisinin en somut göstergeleri olmaktadır. Bu platformlar aracılığıyla Türkiye, askeri operasyonlar ve savaş alanlarında yeni doktrinler geliştirmiş; Suriye, Libya, Karabağ ve Ukrayna gibi savaş/çatışma bölgelerinde kendini kanıtlamıştır. Neorealist kuramsal çerçeveye dayanan çalışmada, Türkiye'nin İHA politikası; uluslararası sistemdeki anarşik yapı, güvenlik ikilemi ve göreceli güç dağılımı gibi yapısal baskılara verilen stratejik bir yanıt olarak ele alınmaktadır. Bu doğrultuda, Türkiye'nin İHA üretim ve ihracat politikalarının, orta güç statüsünü aşındırarak çok boyutlu güç projeksiyonuna dayalı yeni bir dış politika biçimi yarattığı öne sürülmektedir. Araştırmada nitel yöntem benimsenmiş; Türkiye'nin Afrika, Orta Doğu, Avrupa, Kafkasya, Orta Asya ve Asya-Pasifik bölgelerindeki İHA politikaları vaka analizi yoluyla incelenmiştir. Tematik içerik analizi yoluyla elde edilen bulgular, Türkiye'nin İHA teknolojisinin dış politika hedefleriyle uyumlu bir biçimde kullanarak güvenlik mimarilerini etkilediğini, ittifak ilişkilerini yeniden tanımladığını ve stratejik özerklik arayışını desteklediğini göstermektedir. Bu yönüyle çalışma, Türkiye'nin İHA stratejisini bölgesel ve küresel güç dengeleri bağlamında konumlandırmakta; orta güçlerin savunma sanayi yatırımları yoluyla nasıl stratejik özerklik kazandığını kuramsal ve ampirik düzeyde tartışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İnsansız Hava Aracı, Türkiye, Jeopolitik, Strateji, Bölgesel Dinamikler

Abstract: This study argues that Türkiye's unmanned aerial vehicle (UAV)-based defence strategy is not limited to military capacity building but has also become an effective tool in foreign policy-making processes. Systems such as Bayraktar TB2, ANKA, Akıncı, Kızılelma, and Aksungur have been the most concrete indicators of Türkiye's increasing influence in regional and global geopolitical balances. Through these platforms, Türkiye has developed new doctrines in military operations and battlefields and proven itself in war/conflict zones such as Syria, Libya, Karabakh, and Ukraine. This study, based on the neorealist theoretical framework, examines Türkiye's UAV policy as a strategic response to structural pressures, including the anarchic structure of the international system, the security dilemma, and the relative distribution of power. In this regard, it is argued that Türkiye's UAV production and export policies have created a new form of foreign policy, one that is based on multidimensional power projection and transcends its middle power status. Qualitative methods were adopted in the study, and Türkiye's UAV policies in Africa, the Middle East, Europe, the Caucasus, Central Asia, and the Asia-Pacific regions were examined through case analysis. The findings obtained through thematic content analysis show that Türkiye has influenced security architectures, redefined alliance relations, and supported the pursuit of strategic autonomy by using UAV technology in line with its foreign policy objectives. In this regard, the study situates Türkiye's UAV strategy within the context of regional and global power balances and discusses, at both theoretical and empirical levels, how middle powers achieve strategic autonomy through defence industry investments.

Keywords: Unmanned Aerial Vehicles (UAVs), Türkiye, Geopolitics, Strategy, Regional Dynamics

@ Dr. Öğr. Üyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, sonerdgn@gmail.com

ID <https://orcid.org/0000-0002-8696-3136>

DOI: 10.12658/M0784
insan & toplum, 2026; 16(1): 1-39.
insanvetoplum.org

Başvuru: 20.04.2025
Revize: 09.07.2025
Kabul: 25.08.2025
Erken Baskı: 25.10.2025

Giriş

Savunma sanayi, devlet egemenliğinin korunması, ulusal güvenliğin sağlanması ve muhtemel tehditlere karşı caydırıcılığın oluşturulması açısından stratejik bir öneme sahiptir. Devletler, bu alandaki kapasiteleri doğrultusunda uluslararası sistemde kendisine yer edinmekte ve dış politika stratejilerini buna göre şekillendirmektedir. Savunma sanayi, dış politika ile doğrudan ilişkili olup, devletlerin uluslararası alandaki güç projeksiyonunu ve diplomatik etkinliğini belirleyen temel faktörlerden biridir (Pınar, 2018; Yılmaz, Yorulmaz: 2023). Bununla birlikte, savunma sanayi askeri stratejiyle sınırlı kalmayıp; ekonomik, siyasi ve sosyokültürel alanlar üzerinde de doğrudan etkiler yaratmaktadır. Bu alanda kaydedilen ilerlemeler, Türkiye'nin dış politikada daha proaktif ve etkin bir rol üstlenmesine olanak tanımıştır (Tuna, 2023).

Neorealizm, devletlerin dış politika tercihlerini açıklarken, uluslararası sistemin anarşik yapısını temel belirleyici olarak görmektedir. Devletler, sahip oldukları güç kapasitesi oranında dış politika hedeflerini belirlemekte ve uluslararası anarşiye farklı stratejik tepkiler geliştirmektedir. Dolayısıyla neorealizm, dış politika analizinde hem sistemin yapısını hem de devletlerin göreceli güç düzeylerini dikkate almaktadır (Oğuzlu ve Han, 2023). Bu çerçevede Türkiye, nüfus, ekonomik kapasite ve savunma sanayisinin gelişmesine bağlı olarak elde ettiği güçle birlikte, uluslararası sistemi etkileyen orta güçtür (middle power)¹ (Hale, 2013; Oğuzlu ve Han, 2023). Türkiye, son yıllarda savunma sanayine yaptığı yatırımlar ve izlediği politikalar sayesinde büyük bir dönüşüm geçirmiş; özellikle insansız hava araçları (İHA)² alanında yerli ve milli üretim kapasitesini artırarak küresel bir aktör haline gelmiştir (Sünnetçi, 2025).

Türkiye'nin başta İHA olmak üzere savunma sanayisinde elde ettiği kazanımlar, sadece askeri operasyonlarda değil, savunma diplomasisi ve güç projeksiyonu açısından da önem arz etmektedir. Türkiye, dünyanın farklı coğrafyalarında meydana gelen çatışma ve savaşta, asimetrik ve hibrit savaş stratejilerinden elde ettiği tecrübeleri çıkarları doğrultusunda ilgili ülkeyle paylaşmaktadır (Kılıçoğlu, 2023). Dolayısıyla, dış politikada bölgelere göre farklılaşan, dinamik ve çok boyutlu bir stratejiyle hareket etmektedir. Bu politika, Türkiye'nin jeopolitik konumu, bölgelerle kurduğu tarihsel bağlar ve küresel güç dengeleri içerisindeki pozisyonuyla ilgilidir.

1 Orta Güç kavramıyla ilgili bkz: Oğuzlu, H. T. (2023). Turkey as a restrained middle power. *Turkish Studies*, 24(3–4), 673–690. Oğuzlu, H. T. & Han, A. K. (2023). Making sense of Turkey's foreign policy from the perspective of neorealism. *Uluslararası İlişkiler*, 20(78), 59–77. Jordaan, E. (2003). The concept of a middle power in international relations: Distinguishing between emerging and traditional middle powers. *Politikon: South African Journal of Political Studies*, 30(1), 165–181.

2 Bu metinde insansız hava araçlarından kastedilen İHA-SİHA terimidir ve diğer insansız hava araçlarını işaret etmemektedir.

Türkiye, uluslararası sistemde her ne kadar orta güç olarak tanımlansa da farklı coğrafyalarda izlediği özgün politikalar nedeniyle, statüsünün ötesinde etkin bir güç olmaya çalışmaktadır. Örneğin, Afrika kıtasında geleneksel sömürgeci anlayıştan uzak “Kazan-Kazan” esasına dayalı bir politika izlemektedir. Bu kapsamda, Afrika ülkeleriyle kurulan savunma sanayi ilişkilerinde özellikle İHA politikasında istikrar, terörle mücadele ve güvenlik iş birliği gibi alanlara odaklanılarak, Fransa gibi sömürgeci aktörlerin etkisini sınırlamayı, bölgesel istikrara katkı sağlamayı ve uzun vadeli stratejik ortaklıklar geliştirmeyi hedeflemektedir (Devecioğlu, 2024).

Orta Doğu coğrafyasında hem diplomasi ağırlıklı hem de savunma sanayi ürünlerinin ihracını temel alan çok yönlü bir dış politika yürütülmektedir. Bölge ülkeleriyle ikili ilişkilerin geliştirilmesi, ekonomik, siyasi ve askeri bağların güçlendirilerek ortak vizyonların oluşturulması temel stratejik önceliklerden biri olarak kabul edilmektedir. Ayrıca, Arap ülkelerinin Batılı ülkelere temin etmekte zorlandığı akıllı mühimmatlar ve İHA’lar gibi sofistike savunma sanayi ürünleri, Türkiye tarafından daha esnek bürokratik süreçlerle sağlanmaktadır. Bu durum, Türkiye’nin uzun vadeli güvenlik ve ekonomik çıkarlarının korunmasına hizmet etmektedir (Doğan, 2020b).

Orta Asya ve Kafkasya bölgesinde izlenen politikalar ise bölge istikrarının sağlanması ve Rusya’nın geleneksel nüfuz alanının sınırlandırılmasını hedeflemektedir. Bu çerçevede, kültürel ve tarihsel bağlar ön plana çıkarılarak Türk dünyasıyla entegrasyon amaçlanmakta; enerji, ulaştırma ve güvenlik alanlarında iş birlikleri derinleştirilmektedir. Türkiye’nin bu bölgelere yönelik politikası, Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) gibi yapılar üzerinden çok taraflı bir vizyonun inşasına katkı sağlamaktadır (Kınık & Çelik, 2021).

Son olarak, Rusya-Ukrayna savaşı bağlamında Türkiye, bölgesel düzeyde önemli bir aktör olduğunu yeniden göstermiştir. Ukrayna’ya sağladığı TB2 Silahlı İnsansız Hava Araçları (SİHA) ve diğer savunma sanayi ürünleri, Türkiye’nin etki alanını genişletmiş ve Avrupa Birliği (AB) ile ilişkilerde yeni bir sayfa açılmasına neden olmuştur. Ayrıca, Trump’ın 2024 yılında yeniden ABD Başkanı seçilmesinin ardından Avrupa’nın güvenliğine dair tartışmalar gündeme gelmiş; bu gelişmeler, Türkiye’nin stratejik öneminin bir kez daha fark edilmesine yol açmıştır. Asya-Pasifik bölgesinde ise kültürel ilişkilerle birlikte teknoloji temelli iş birliklerine yönelmesi; savunma diplomasisinin, çok boyutlu ve bölgeye özgü biçimlerde şekillenen bir dış politika aracına dönüştüğünü göstermektedir.

Literatür İncelemesi

Savunma sanayinin dış politika ile ilişkisi, özellikle gelişmekte olan ülkelerin stratejik otonomi arayışında öne çıkan bir tartışma alanı haline gelmiştir. Bu bağlamda Türkiye'nin askeri-endüstriyel kapasitesinin dış politika hedefleriyle nasıl bütünleştiği üzerine çeşitli tematik yaklaşımlar gelişmiştir. Özellikle güvenlik ikilemi ve tehdit algıları çerçevesinde, Türkiye'nin askeri kabiliyetleri ile bölgesel dengeyi etkileme biçimi literatürde çokça tartışılmıştır. Örneğin Mevlütoğlu, Kurç, Güvenç ve Egeli (2024), Türkiye'nin savunma sanayi gelişiminin dış politikayla tarihsel bir etkileşim içinde geliştiğini, özellikle ABD ambargolarının özerklik arayışını tetiklediğini belirtmektedir. Benzer biçimde Erboğa (2019), Türkiye'nin askeri stratejisinde konvansiyonel sistemlerin ve özellikle İHA teknolojilerinin güvenlik mimarisi içerisinde merkezi rolünü vurgulamaktadır. Bu çerçevede, Aycan Özer (2019), Türkiye'nin savunma sanayi millileşmesini, dış politika hedefleriyle ilişkilendirerek hem eylem-tepki (action-reaction) hem de iç yapı (domestic structure) modelleriyle açıklamaktadır. Kitap, özellikle 2003 sonrası bölgesel krizlerin etkisiyle gelişen ulusal kapasite inşasını ve bu sürecin ekonomik, diplomatik ve stratejik boyutlarını çok katmanlı şekilde analiz etmektedir. Bu çalışmalar, İHA'ların yalnızca teknik araçlar değil, aynı zamanda Türkiye'nin güvenlik mimarisinde stratejik dengeyi belirleyen bir unsur olduğunu öne sürmektedir.

Diğer yandan, İHA ihracatı ve operasyonel kullanımı bağlamında gelişen diplomatik ilişkiler, literatürde "drone diplomasisi" olarak adlandırılan yeni bir dış politika pratiğine işaret etmektedir. Bu yaklaşıma göre, Türkiye'nin insansız sistemleri, sadece güvenlik kaygılarını değil, aynı zamanda diplomatik ilişkileri pekiştirme stratejisini de yansıtmaktadır. Mevlütoğlu (2022), İHA ihracatının yalnızca teknik bir ticari işlem değil, çok katmanlı bir stratejik etkileşim olduğunu ortaya koymaktadır. Benzer şekilde Soyaltın ve Demiryol (2023), Türkiye'nin artan savunma kapasitesini, rejimsel meşruiyet üretimi ve dış politika aktivizmiyle ilişkilendirmektedir.

Bir diğer yaklaşım, Türkiye'nin savunma sanayileşmesini, teknoloji geliştirme kapasitesi üzerinden dış politikaya entegre etme biçimine odaklanmaktadır. Bu doğrultuda Kılıçoğlu (2023), Türkiye'nin İHA üretimindeki teknik altyapısını ve bu altyapının dış politika stratejilerine yansıyan etkilerini analiz etmektedir. Dilek'in (2019) çalışması ise İHA'ların sınıflandırılmasından teknik özelliklerine kadar geniş bir çerçevede Türkiye'nin askeri kapasite inşasında oynadığı rolü ortaya koyar. Tuna (2023) ise savunma sanayi alanındaki ilerlemenin, Türkiye'nin dış politikada stratejik özerklik ve yönelimlerini nasıl yeniden şekillendirdiğini tartışmaktadır.

Son olarak Kasapoğlu'nun (2022; 2023) "tekno-jeopolitik" yaklaşımı, Türkiye'nin İHA teknolojisindeki ilerlemesini askeri kapasite ve bölgesel etki boyutlarıyla

birlikte analiz etmektedir. Rossiter ve Cannon (2022) da Türkiye'nin İHA'larla kazandığı stratejik deneyimlerin dış politika vizyonuna yansımaları kapsamlı şekilde tartışmaktadır.

Bu bağlamda, mevcut literatürün önemli bir kısmı ya teknoloji odaklı değerlendirmelerle sınırlı kalmakta ya da savunma sanayi ile dış politika arasındaki ilişkiyi yüzeysel biçimde ele almaktadır. Bu çerçevede makale, Türkiye'nin İHA politikalarını çok katmanlı dış politika stratejilerinin bir uzantısı olarak konumlandırmakta; farklı coğrafi örnekler üzerinden bu stratejilerin Ankara'nın bölgesel göreceli gücü ve jeopolitik etkisi üzerindeki yansımalarını analiz ederek literatüre çok düzeyli ve bölge temelli bir katkı sunmaktadır.

Bu çalışma, Türkiye'nin İHA'ya dayalı dış politika stratejisini, neorealist kuramsal çerçeve temelinde ele almakta; böylece mevcut İHA literatürüne teorik bir derinlik kazandırmayı hedeflemektedir. Uluslararası ilişkilerde neorealizm, anarşik sistem yapısı, göreceli güç dağılımı ve güvenlik ikilemi gibi yapısal değişkenler üzerinden devlet davranışlarını açıklamaktadır. Bu çerçevede, Türkiye'nin İHA politikaları, yalnızca teknik veya operasyonel tercihler olarak değil, sistemik baskılara -özellikle tehdit algısı, güç rekabeti ve denge arayışına- verilen stratejik tepkiler olarak değerlendirilmektedir.

Ancak çalışma, kuramsal çeşitliliğe de yer vererek, dış politika yapım süreçlerinde iş birliği, normatif tercihler ve kurumsal etkileşimleri göz ardı etmemektedir. Bu bağlamda, sınırlı ölçüde liberal kuramsal yaklaşımlardan da yararlanılmıştır. Böylece, Türkiye'nin İHA stratejisi hem yapısal zorunlulukların hem de içsel politika tercihleriyle şekillenen bir dış politikanın aracı olarak analiz edilmektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Çalışma, nitel araştırma yaklaşımını benimsemekte ve durum çalışması yöntemine dayanmaktadır. Dış politika gibi çok katmanlı, bağlama duyarlı ve dinamik süreçleri açıklamada etkili olan bu yöntem, Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerdeki İHA politikalarını karşılaştırmalı olarak analiz etmeye olanak tanımaktadır (Yin, 2018). Araştırmanın örneklem alanını Türkiye'nin Afrika, Orta Doğu, Kafkasya, Orta Asya, Avrupa ve Asya-Pasifik bölgelerinde yürüttüğü İHA merkezli dış politika uygulamaları oluşturmaktadır. Bu bölgeler, farklı jeopolitik koşullar, aktör ilişkileri ve güvenlik mimarileriyle ayrılmakta; Türkiye'nin politika araçlarının bölgeye özgü biçimlenmesini mümkün kılmaktadır.

Veri toplama sürecinde ikincil kaynaklara dayalı tematik içerik analizi uygulanmıştır. Savunma sanayi raporları, dış politika belgeleri, resmi söylemler, medya analizleri ve akademik çalışmalar bu bağlamda değerlendirilmiştir. Ayrıca Türkiye'nin İHA

stratejisi, benzer araçları kullanan diğer orta güçlerle karşılaştırmalı olarak da ele alınmıştır. Bu yaklaşım sayesinde, İHA teknolojisinin yalnızca savunma değil, aynı zamanda dış politika yapımında stratejik bir kaldıraç olarak nasıl konumlandığı açıklanabilmektedir.

Bu bağlamda çalışmada şu temel sorulara yanıt aranmaktadır: Türkiye neden İHA teknolojisini stratejik bir dış politika aracı olarak benimsemekte ve bu tercihin, güvenlik ve dış politika hedefleriyle nasıl bir örtüşmesi söz konusudur? İHA ihracatı ve operasyonel kullanımı, bölgesel ve küresel güç dengelerini nasıl etkilemektedir? Türkiye'nin farklı bölgelere yönelik İHA politikaları, bu bölgelerdeki göreceli güç konumunu ve jeopolitik etkisini nasıl dönüştürmektedir?

Bu doğrultuda ilk bölümde çalışmanın neorealist kuramsal çerçevesi çizilmekte; ardından Türkiye'nin İHA temelli dış politika yaklaşımı tarihsel ve stratejik boyutlarıyla ele alınmaktadır. Devamında, altı farklı bölgeye yönelik vaka analizleri sunulmakta; her biri Türkiye'nin dış politika araçları ve jeopolitik konumlanışı açısından karşılaştırmalı olarak değerlendirilmektedir. Son bölümde ise bulgular genel çerçeveye ilişkilendirilerek tartışılmaktadır.

Kuramsal Yaklaşım: Neorealizmin Temel Argümanları

Neorealizm, devleti üniter ve rasyonel aktör olarak kabul eder. Bu yaklaşıma göre, devletler dış politika süreçlerinde hedeflerini belirlerken, sahip oldukları maddi kaynak ve kapasitelere uygun politika alternatiflerini değerlendirerek en rasyonel seçeneği tercih ederler. Karar alma süreci, yalnızca ideolojik veya normatif tercihlerin değil, maliyet-fayda analizinin yön verdiği bir stratejik hesaplama dayanır (Kauppi & Viotti, 2023). Neorealizm, devletlerin dış politika davranışlarını bireysel lider tercihlerinden ziyade, uluslararası sistemin yapısal koşulları çerçevesinde açıklamaya çalışır. Bu kuram, kısa vadeli olaylardan çok, uluslararası sistemin yapısal ve uzun vadeli düzenliliklerine odaklanarak dış politika tercihlerini anlamlandırır. Bu yaklaşım, anarşik uluslararası sistemin devletlerin davranışları üzerinde sistematik ve belirleyici bir baskı oluşturduğunu savunur. Anarşi, devletleri kendi güvenliklerini sağlamakla yükümlü bırakırken, bu güvenlik arayışı dış politikanın temel yönlendiricisi haline gelir. Neorealizmin yapısalcı doğası, devlet davranışlarını ekonomik karşılıklı bağımlılıklar veya ideolojik yönelimlerden ziyade, maddi güç kapasitesinin ve bu kapasitenin uluslararası sistem içindeki dağılımının belirlediğini ileri sürer. Bu nedenle devletler dış politika üretirken, mutlak kazançlardan çok, göreceli kazanımlara odaklanarak rekabetçi stratejiler geliştirirler (Aydın, 2004). Böylece neorealist teori, yapısal faktörleri merkeze alarak dış politikayı nesnel, ölçülebilir ve rasyonel dinamikler üzerinden kavramlaştırır.

Kenneth Waltz, klasik realizmin öncülerinden Morgenthau'nun ileri sürdüğü sürekli güç maksimizasyonu anlayışından ayrılarak, uluslararası ilişkilerde davranışların temelini bireysel aktörlerin motivasyonlarında değil, sistemin yapısal özelliklerinde aramaktadır. Ona göre anarşik yapı, devletleri yalnızca güç elde etmeye değil, daha temelde güvenlik arayışına yöneltir. Ancak bu yapısal ortam, aynı zamanda sistemde istikrar sağlayan dengeleyici mekanizmaları da üretir. Waltz, klasik realizmin merkeze koyduğu insan doğası ve güç tutkusu gibi bireyselci açıklamaların yerine, maddi kapasitelerin sistemdeki dağılımını analizin merkezine yerleştirir. Devletlerin davranış kalıpları, büyük ölçüde bu güç dağılımındaki değişimlerle şekillenir. Çünkü sistemde meydana gelen her yapısal dönüşüm, devletlerin tehdit algılarını, dış politika tercihlerine yön veren stratejik önceliklerini ve güvenlik mimarilerini yeniden düzenlemeye zorlar (Waltz, 1979).

Neorealizm, uluslararası sistemdeki kutup sayısının -yani tek kutupluluk, iki kutupluluk ya da çok kutupluluk durumlarının- devletlerin dış politika davranışlarını yönlendiren temel yapısal faktörlerden biri olduğunu savunur. Waltz gibi neorealistlere göre anarşi, tüm devletler için sabit bir ortam sunsa da bu ortama verilen tepkiler devletlerin göreceli güç düzeyine, coğrafi konumuna ve tehdit algılarına göre farklılaşır. Özellikle orta veya küçük ölçekli devletler, sistemdeki belirsizlik ve güç asimetrisi karşısında hayatta kalmayı, güvenliğini ve iç istikrarını temel dış politika öncelikleri olarak belirlerler. Bu bağlamda, güç kapasitesi sınırlı aktörler için dış politika; riskleri asgariye indirme, statükoyu koruma ve çok taraflı dengeleme stratejileriyle şekillenir (Oğuzlu & Han, 2023). Dolayısıyla, kutupsal yapının sistemdeki aktörler açısından yalnızca bir arka plan değil, doğrudan yönlendirici bir çerçeve sunduğu ileri sürülmektedir.

Neorealizm, devletlerin dış politika davranışlarını öncelikle güvenlik kaygısı üzerinden analiz eder. Bu anlayışa göre güvenlik hem hayatta kalmanın hem de uluslararası sistemde etkinlik kazanmanın temel koşuludur. Bu göreceli güç birikimi, yalnızca savunma odaklı değil, aynı zamanda diplomatik manevra alanını genişletmek ve stratejik çıkarları korumak için işlevsel bir araç olarak görülür (Telbami, 2002). Neorealist kuramın saldırgan (offensive) realizm kanadında yer alan John J. Mearsheimer, devletlerin yalnızca denge kurmakla yetinmediğini; aynı zamanda mutlak güvenlik elde etme arzusuyla hareket ettiklerini savunur. Ona göre anarşik uluslararası yapı, saldırı kapasitesine sahip ve rasyonel hareket eden devletleri sürekli olarak güç maksimizasyonuna yönlendirir. Bu ise devletler arası güven eksikliğini artırmakta, iş birliğini zorlaştırmakta ve çatışma olasılığını kalıcı hale getirmektedir (Mearsheimer, 2001). Bu bakış açısı, Türkiye gibi orta güçlerin de yalnızca savunmacı değil, proaktif stratejik tercihler geliştirebileceğini göstermektedir.

Walt'a göre devletler yalnızca mutlak güce değil, tehdit olarak algıladıkları unsurlara (askeri kapasite, coğrafi yakınlık, niyetler gibi) karşı da dış politika geliştirerek harekete geçer. Bu yaklaşım, dış politikada sistemik güç dengesi ve liderlerin tehdit algılarının da belirleyici olduğunu savunur. Walt, dış politikada saldırgan tutumların çoğu zaman dengelemeye yol açtığını belirtir. Bu da devletleri ittifak kurmaya, caydırıcılık mekanizmaları geliştirmeye veya savunma kapasitelerini artırmaya yönlendirebilir (Walt, 1990). Bu bağlamda Jack Snyder (1991) ve Stephen Van Evera (1999) gibi neorealist teorisyenler, sistemin sunduğu yapısal sınırlılıkların yanı sıra, devletin iç dinamiklerinin -rejim türü, militarist gelenek, karar alma süreçleri- de dış politika tercihlerinde etkili olabileceğini ileri sürerler. Snyder, otoriter rejimlerin dış politikada daha saldırgan eğilimler gösterebileceğini savunurken; Van Evera, militarizmin, çatışma olasılığını artıran yapısal bir etken olduğunu vurgular. Böylece, yapısalcı realizmin katı dışlayıcılığı kısmen yumuşatılarak, dış politikanın çok katmanlı doğasına dikkat çekilir.

Neorealist yaklaşım, ideolojik yönelimler, liderlerin bireysel tercihleri veya ahlaki normlar gibi iç politika unsurlarının dış politikayı etkileyebileceğini kabul eder; ancak bu faktörleri ikincil ve tamamlayıcı nitelikte değerlendirir. Bu çerçevede, dış politika karar alma süreçleri “devlet aklı” üzerinden şekillenir; yani devletin çıkarları, güvenlik öncelikleri ve uluslararası sistem içindeki konumu, kararların esas belirleyicisi olarak görülür (Oğuzlu & Han, 2023). Neorealizm, bireysel aktörleri veya normatif değerlendirmeleri göz ardı etmese de bu unsurların uluslararası yapısal kısıtlar karşısında sınırlı etkiye sahip olduğunu savunur. Bu nedenle, ahlaki idealler veya lider karizmaları değil, sistemin sunduğu fırsat ve tehdit yapısı, dış politikanın yönünü tayin eder. Nitekim bu yaklaşım, dış politikanın rasyonel çıkarlar ekseninde ve yapısal gerçekliklere dayalı olarak yürütülmesi gerektiğini savunur. Bu nedenle, neorealizm zaman zaman indirgemecilikle eleştirilse de uluslararası sistemin zorlayıcı dinamiklerinin devlet davranışları üzerindeki belirleyici etkisini açıklamakta güçlü bir çerçeve sunar.

Neorealist teori çerçevesinden bakıldığında, uluslararası sistemdeki jeopolitik rekabet, orta ölçekli güçlerin dış politika önceliklerini büyük güçlere kıyasla daha çok yönlü ve esnek biçimlerde şekillendirmektedir. Anarşi ortamında belirsizlik ve güven eksikliği, bu tür aktörleri güvenlik temelli dış politika stratejilerine yöneltmektedir. Türkiye gibi “orta güç” statüsündeki ülkeler için jeopolitik konum, yalnızca coğrafi avantaj değil, aynı zamanda dış politika tercihlerini yönlendiren yapısal bir değişkendir (Oğuzlu & Han, 2023). Türkiye'nin dış politikada benimsediği “stratejik özerklik” yaklaşımı, hem artan jeopolitik gerilimlere karşı hareket alanı kazanma hem de Batı ittifakları içindeki konumunu yeniden tanımlama çabasıdır. Literatürde bu

yönelim, dışa bağımlılığı azaltmaya dönük “bağımsız savunma kapasitesi” inşası ve esnek çok taraflılıkla tanımlanmaktadır. Türkiye, bu bağlamda bağlantısız bir duruş sergileyerek riskten korunma, kriz yönetimi ve bölgesel inisiyatif alma kapasitesini artırmaktadır. Bu yönelim, yalnızca güvenlik politikalarında değil, savunma sanayi politikalarında da özellikle İHA’lar gibi yüksek teknoloji alanlarda dışa bağımlılığı azaltarak bölgeye özgü çözümler üretmesine olanak tanımaktadır. Türkiye’nin İHA merkezli savunma politikası, uluslararası sistemdeki manevra alanını genişletme çabasının temel araçlarından biri haline gelmiştir.

Bu bağlamda Türkiye, “orta güç” statüsünün sunduğu esneklikle hem güvenlik kaygılarını dengelemekte hem de farklı coğrafyalarda etkinliğini artırmaktadır. Neorealist bakış açısına göre bu strateji, sistemdeki güç dağılımı ve belirsizlik ortamına karşı rasyonel bir uyum süreci olarak değerlendirilebilir. Türkiye’nin savunma sanayine yaptığı yatırımlar -özellikle İHA’lar alanında sağladığı teknolojik kapasite- bölgesel krizlerde asimetrik avantaj yaratmakta ve dış politika araçlarını çeşitlendirmektedir. Bu durum, hem büyük güçlerle daha dengeli ilişkiler kurmasını sağlamakta hem de çok kutuplu yapıda ulusal çıkarlarını daha bağımsız şekilde gözetmesine olanak tanımaktadır. Dolayısıyla, savunma teknolojilerine dayalı dış politika tercihleri, Türkiye’nin uluslararası sistemdeki manevra alanını genişletme çabasının stratejik bir yansıması olarak ortaya çıkmaktadır (Aydın-Düzgüt, Kutlay & Keyman, 2025; Kutlay & Öniş, 2021).

Türkiye’nin Bölgelere Göre İnsansız Hava Aracı (İHA) Politikası

Neorealizm, devletlerin uluslararası sistemdeki temel amacını hayatta kalmak ve güvenliğini sağlamak olarak tanımlar. Bu yaklaşım, devletlerin saldırgan ya da savunmacı olması gerektiğine dair bir yönlendirmede bulunmaz; yalnızca güvenliğin dış politikada temel öncelik olduğunu savunur. Waltz’ın klasik realizme katkısıyla şekillenen bu perspektife göre, devletlerin mutlak güce ulaşmaları gerekmez; esas olan, sistemin sunduğu fırsatları değerlendirerek göreceli etkinlik yaratabilmeleridir. Maddi güç bu süreçte önemli bir araç olsa da asıl mesele, devletin göreceli konumunu koruyarak uluslararası sistemde etkin bir aktör haline gelmesidir. Neorealizm, tüm devletlerin güvenlik arayışıyla hareket ettiğini varsaymakla birlikte, devlet tercihleri ve davranışlarının tehdit algıları doğrultusunda farklılık gösterebileceğini de kabul eder. Aksi takdirde devlet kapasitesi yalnızca savunmaya indirgenmiş olur ve bu da uzun vadeli göreceli kazanç üretimini sınırlamaktadır (Telbami, 2002). Bu kuramsal çerçeve, günümüzde Türkiye’nin uluslararası sistemde artan etkisini ve savunma kapasitesine dayalı bölgesel rolünü analiz etmek açısından açıklayıcı bir zemin sunmaktadır. Türkiye, jeopolitik konumu, askeri kapasitesi, savunma sanayisindeki

ilerlemeleri, ekonomik potansiyeli ve genel gelişmişlik düzeyi sayesinde yalnızca bölgesel değil, aynı zamanda sistemik düzeyde stratejik bir aktör haline gelmeye çalışmaktadır (Hale, 2013). Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı sonrasında başlayan yapısal dönüşüm süreci ve özellikle 1974 Kıbrıs Harekatı'nın ardından alınan yerli savunma sanayinin geliştirilmesine yönelik kararlar, bu sürecin temel yapı taşlarını oluşturmuştur.

2000'li yıllardan itibaren Türkiye'nin savunma sanayisinde elde ettiği yerli ve milli üretim başarıları, savunma harcamalarında meydana gelen artışla birlikte askeri kapasiteyi artırarak daha bağımsız ve etkili bir dış politika yürütmesinin önünü açmıştır (Dilek, 2019, Aycan Özer, 2019). Bu gelişmeler, Türkiye'nin sadece bölgesel değil, küresel düzeyde de daha özerk ve etkin bir aktör olarak algılanmasına katkı sağlamıştır. Neorealist düşünce temelinden baktığımızda artan askeri kapasite, Türkiye'nin göreceli güç dengesinde avantaj sağlamasına ve dış politika araçlarını çeşitlendirerek stratejik hareket alanını genişletmesine imkan tanımaktadır.

Türkiye, 2010'lu yılların ortalarından itibaren İHA alanında önemli bir teknolojik atılım gerçekleştirerek küresel ölçekte yeni bir savunma ihracatçısı konumuna yükselmiştir. Başta İHA sistemleri olmak üzere, gelişmiş askeri teknolojilerin ihracatı Türkiye'ye yalnızca ekonomik faydalar sağlamakla kalmamış; aynı zamanda stratejik özerklik hedefini destekleyen somut dış politika kazanımları da üretmiştir (Kılıçoğlu, 2023). Bu gelişmeler, Türkiye'nin bölgesel ve küresel düzeyde yeni jeopolitik ittifaklar kurmasını sağlamış; özellikle bakım, modernizasyon ve eğitim süreçleri aracılığıyla çok katmanlı iş birliklerine zemin hazırlamıştır. Neorealist çerçevede, bu tür savunma teknolojisi temelli ilişkiler, devletin göreceli gücünü artırarak dış politika alanındaki manevra kabiliyetini genişletmektedir. Ayrıca Türkiye, yalnızca sert güç araçları değil, bu araçların sahada başarıyla kullanımı sayesinde oluşan imajı üzerinden yumuşak gücünü de pekiştirmektedir. Özellikle Azerbaycan'ın Karabağ'daki "Vatan Muharebesi", Libya İç Savaşı ve Ukrayna-Rusya savaşı gibi çatışma ortamlarında Türk İHA sistemlerinin etkin kullanımı, Türkiye'nin askeri kapasitesinin uluslararası düzeyde tanınırlığını artırmış; onu yalnızca bir kullanıcı değil, teknoloji ihraç eden bir aktör olarak konumlandırmıştır (Oliveira, Tank & İşleyen, 2023; Yılmaz & Yorulmaz, 2023).

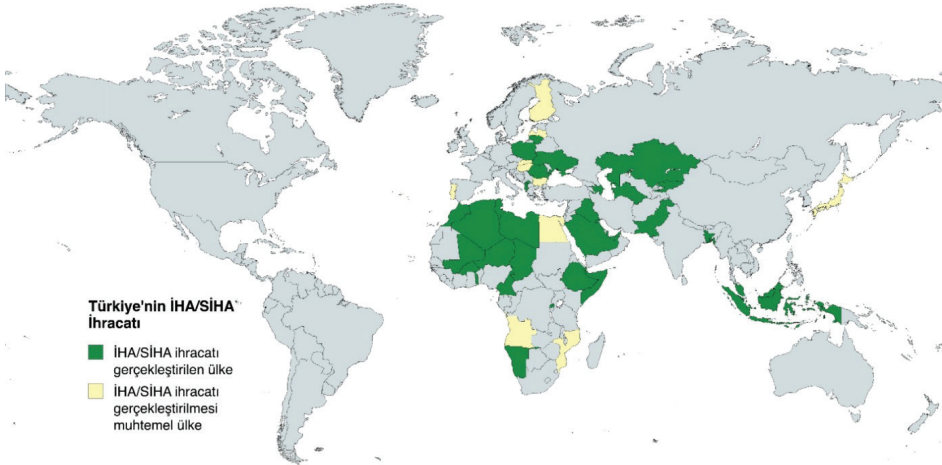
Türk yapımı İHA'ların sahada gösterdiği yüksek etkinliğin, özellikle propaganda videoları ve medya stratejileri aracılığıyla uluslararası kamuoyuna sunulması, Türkiye'nin dış politika imajını önemli ölçüde dönüştürmüştür. Bu başarıların görsel medya aracılığıyla küresel kamuoyuna yansıtılması, neorealist teoride sıklıkla geri planda kalan yumuşak güç unsurlarının da dış politika araçsalığına dahil edildiğini göstermektedir. Askeri başarıların görsel olarak sergilenmesi, Türkiye'nin yalnızca

sert güç kullanıcısı değil, aynı zamanda etkili bir kamu diplomasisi aktörü olarak da algılanmasını sağlamıştır. Bu yönüyle Türkiye, uzun süredir karşı karşıya kaldığı bölgesel yalnızlığı aşarak mevcut ortaklıklarını güçlendirmiş ve yeni stratejik iş birliklerine kapı aralamıştır. Bu gelişmeler görece güç artışının yalnızca askeri değil, imaj ve algı yönetimi yoluyla da sağlanabileceğini ortaya koymaktadır. Nitekim Türk savunma ürünlerine yönelik artan küresel ilgi, ülkenin savunma sanayi ihracatının 2024 yılı itibarıyla 7,1 milyar dolara ulaşmasıyla somutlaşmış; bu durum Türkiye'nin uluslararası sistemdeki pozisyonunu daha da sağlamlaştırmıştır (Savunmasanayist, 2025a; Heibach & Taş, 2024).

Türkiye'nin İHA alanında önemli bir askeri teknoloji ihracatçısı olarak öne çıkması, yalnızca ekonomik bir kazanım değil, aynı zamanda neorealizmin öngördüğü üzere görece güç artırımı yoluyla yeni jeopolitik ittifakların kurulmasına bağlı olarak çok boyutlu dış politika etkileri yaratmış ve bu durum, Türkiye'nin orta ölçekli bir güç statüsündeki uluslararası etkisinin artmasına katkı sağlamıştır (Soyaltın-Colella & Demiryol, 2023). İHA ihracatı, bir silah platformunun satışıyla sınırlı kalmamakta; askeri-endüstriyel ilişkilerin derinleştiği stratejik bir iş birliği sürecine dönüşmektedir. Bu sistemler; hava aracı, yer kontrol istasyonları, sensörler ve iletişim altyapısından oluşan kompleks yapılar olarak yüksek düzeyde teknik bilgi, operasyonel eğitim ve bakım kapasitesi gerektirmektedir. Dolayısıyla İHA ihracatı hem donanım aktarımı hem de bilgi ve teknoloji transferini de zorunlu kılmaktadır. Alıcı ülkelerin bu sistemleri kendi askeri doktrinleriyle bütünleştirebilmesi için çoğu zaman satıcı ülkeyle yakın iş birliği içinde olması gerekmektedir. Türkiye, bu süreci Azerbaycan, Libya ve Ukrayna örneklerinde etkili şekilde yürütmüş; bu ülkelerin askeri kapasite inşasına doğrudan katkı sunmuştur. Ayrıca Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Kazakistan ve Ukrayna gibi ülkeler, yerli üretim kapasitesi kazanmak amacıyla tasarım ve üretim bilgisinin transferine odaklanmıştır. Bu tür stratejik iş birlikleri, uzun vadeli siyasi ve endüstriyel bağlar kurulmasını sağlamakta; dış politika ile sanayi politikası arasında bütünleşik bir yapı inşa etmektedir. Türkiye'nin, Batılı aktörlerin aksine, savunma sanayi ürünlerinin ihracatında benimsediği "Kazan-Kazan" yaklaşımında siyasi koşullar ileri sürmemesi, iş birliklerinin daha simetrik, esnek ve sürdürülebilir bir şekilde gelişmesine olanak tanımaktadır. Türkiye, silah ihracatında alıcı ülkelerin egemenlik alanlarına müdahale etmekten kaçınmakta; bu sayede siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkileri de kapsayan daha uzun vadeli ve dengeli iş birlikleri inşa etmektedir. Bu strateji, Türkiye'nin bölgesel etki alanını barışçıl ve karşılıklı yarar temelinde genişletmesine olanak tanımaktadır (Mevlütöğlu, 2022; Watterson, 2023). Bu tür uzun vadeli iş birlikleri, neorealist yaklaşımdaki dış politika ile güvenlik-ekonomi bileşenli stratejik çıkarların kesişiminde, devletin rasyonel tercihleri doğrultusunda kurulan bütünleşik dış politika modellerine işaret etmektedir.

Diğer taraftan Türk yapımı insansız hava araçları, ABD ve İsrail menşeli sistemlerle karşılaştırıldığında daha uygun maliyetli olmaları ve ihracat denetimlerinin daha esnek uygulanması sayesinde, yüksek teknoloji silah sistemlerine erişimi sınırlı ülkeler için cazip bir alternatif haline gelmiştir (Soyaltin & Demiryol, 2023). Bu özellikleriyle Türkiye, Çin ve İran gibi aktörlerle birlikte insansız sistemlerin küresel ölçekte yaygınlaşmasına katkı sağlayan başlıca tedarikçilerden biri konumuna yükselmiştir.

Son olarak Türkiye'nin artan askeri kararlılığı yalnızca içsel dinamiklerle açıklanamaz; bu yönelim, küresel sistemdeki güç dengelerinin değişimiyle ve Batılı müttefiklerle yaşanan stratejik uyumsuzluklarla da doğrudan bağlantılıdır. Özellikle Avrupa Birliği ve ABD ile yaşanan politik hayal kırıklıkları, Türkiye'yi daha bağımsız ve çok boyutlu dış politika arayışlarına yöneltmiştir. Rusya'nın enerji ihracatına dayalı bölgesel etkisi, İran'ın vekil unsurlar üzerinden sürdürdüğü asimetrik stratejiler ve Körfez ülkelerinin (BAE, Suudi Arabistan) artan diplomatik-askeri aktivizmi, Türkiye'nin çevresindeki jeopolitik baskı ortamını daha da yoğunlaştırmıştır. Bu bağlamda Türkiye'nin "stratejik özerklik" hedefi, büyük güçler arası denge arayışının ve görecelik mücadelelerinin bir sonucu olarak görülebilir. Ankara'nın dış politika tercihleri, bu sistemsel baskılar karşısında ulusal çıkar odaklı ve esnek koalisyonlar geliştirme stratejisi ile şekillenmektedir. Böylece Türkiye, yalnızca tepki veren değil, bölgesel güç rekabetinde proaktif konum alan bir aktör olarak öne çıkmaktadır.

Not: Harita açık erişim kaynaklarından elde edilen bilgiler doğrultusunda hazırlanmıştır.

Afrika Bölgesi

Türkiye'nin Afrika kıtasındaki etki alanını genişletmesinde, Batılı devletlerin tarihsel olarak benimsediği sömürgeci politikaların aksine, daha kapsayıcı ve eşitlik temelli bir yaklaşım benimsemesi belirleyici olmuştur. Türkiye'nin Afrika politikası, yalnızca sosyal ve insani değerlere değil, aynı zamanda askeri ve güvenlik boyutlarına da odaklanan çok boyutlu bir strateji üzerine inşa edilmiştir. Bu strateji, Türkiye'nin kıtadaki angajmanını yalnızca kalkınma yardımları veya insani faaliyetlerle sınırlamamakta, savunma ve diplomasi araçlarını entegre eden bütüncül bir yaklaşım önermektedir. Türkiye, resmi temaslarında ve çok taraflı platformlarda, Afrika'ya yönelik ilgisinin karşılıklı faydaya dayanan bir ortaklık anlayışıyla şekillendiğini ve "Kazan-Kazan" ilkesine dayandığını sıkça vurgulamaktadır. Bu yaklaşımın bir sonucu olarak Türkiye, kıtadaki güvenilirliğini artırmış ve siyasi, ekonomik ilişkilerini daha sürdürülebilir biçimde derinleştirmiştir. Diplomatik angajmanların kültürel iş birlikleri ve ekonomik projelerle desteklenmesi sayesinde, Türkiye'nin Afrika ile olan ilişkileri resmi diplomasi sınırlarını aşan çok katmanlı bir yapıya evrilmiştir (Donelli, 2022). Bu çerçevede Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın 31 Afrika ülkesine gerçekleştirdiği yaklaşık 60 ziyaret, Türkiye'nin kıtaya verdiği stratejik önemin somut bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Söz konusu ziyaretler, göreceli kazanç anlayışıyla uyumlu olarak, Türkiye'nin bölgesel düzeyde etkisini artırma çabalarının sistemik stratejilere dönüşümünü yansıtmakta ve uluslararası sistemde etkin bir aktör olma hedefini desteklemektedir.

Türkiye, 2014 yılından itibaren Afrika pazarında savunma sanayisine yönelik faaliyetlerini kayda değer biçimde yoğunlaştırmıştır. Cumhurbaşkanlığı Savunma Sanayii Başkanlığı'nın yönlendirmesiyle birçok Afrika ülkesine yönelik tanıtım çalışmaları yürütülmüş ve uluslararası iş birliği ofisleri kurulmuştur (SSB, 2024). Bu süreçte Burkina Faso, Cezayir, Kenya, Fas, Benin, Çad, Gabon, Gambia, Kongo, Mali, Senegal ve Somali gibi Afrika'daki 15'ten fazla ülkeye İHA ve 20'den fazla ülkeye ise havacılık malzemeleri ihraç edilmektedir. Bu girişimler, Türkiye'nin kıtadaki askeri varlığını artırmaya yönelik geniş kapsamlı bir stratejinin parçası olarak değerlendirilmektedir. Bu strateji doğrultusunda Türkiye, 2017 yılında Somali'nin başkenti Mogadişu'da bir askeri üs kurmuş; ayrıca Libya'da Misrata Limanı'nda hava ve deniz unsurlarından oluşan bir askeri konuşlanma gerçekleştirmiştir (Observatoire des Drones, 2024). Türkiye'nin Afrika'daki güvenlik angajmanı ikili ilişkilerle sınırlı kalmamış; Birleşmiş Milletler barışı koruma misyonlarına sağlanan katkılarla çok taraflı bir boyut kazanmıştır. Bu askeri ve stratejik adımlara paralel olarak Türkiye'nin diplomatik ağı da kıta genelinde genişlemiş; toplamda 44 büyükelçilik ve 19 ülkede askeri ataşelik tesis edilmiştir (Anadolu Ajansı, 2025d).

2020 yılından itibaren Türkiye ile Afrika ülkeleri arasındaki ilişkiler yeni bir evreye girerek, daha önce ikincil düzeyde değerlendirilen güvenlik boyutu, Türkiye'nin kıtadaki dış politikasının merkezi unsurlarından biri haline gelmiştir. Bu dönüşümde, Türk yapımı İHA'ların oynadığı rol kritik önemdedir. Özellikle Bayraktar TB2 başta olmak üzere İHA sistemlerinin Libya İç Savaşı ve Dağlık Karabağ Savaşı'ndaki operasyonel başarıları, uluslararası medya ve dış politika çevrelerinde büyük yankı uyandırmıştır. Bu sistemlerin öne çıkmasında sadece sahadaki etkinlikleri değil, maliyet-performans dengesindeki avantajları da etkili olmuştur. Örneğin, İsrail yapımı Heron'un birim maliyeti yaklaşık 10 milyon dolar, ABD üretimi Predator'unki ise 20-25 milyon dolar düzeyindeyken Bayraktar TB2 ortalama 2 ila 5 milyon dolarlık maliyetiyle daha erişilebilir ve rekabetçi bir seçenek sunmaktadır (The Arab Weekly, 2025). Üstelik, Çin'in düşük maliyetli Wing Loong modeline kıyasla, Türk sistemleri Batılı muadillerin çoğu kabiliyetini daha düşük fiyatla sağlayabilmektedir. Bu nedenle Türkiye, uzun süredir ABD, İsrail ve Çin'in hakimiyetinde olan bu sektörde kayda değer bir yer edinmiştir. İlgili ülkeler nezdinde bu teknolojilere duyulan ilgi, yalnızca tedarik süreciyle sınırlı kalmamış; teknik eğitim, bakım desteği ve operasyonel danışmanlık gibi alanlara yayılarak uzun vadeli savunma iş birliklerine dönüşmüştür (Donelli, 2022; Borsari, 2022; Heibach & Taş, 2024).

Türkiye, Afrika ülkeleriyle yaptığı savunma iş birliği anlaşmaları kapsamında, bu ülkelerin güvenlik güçlerine NATO standartlarında eğitim vererek terörle mücadele ve kamu güvenliği alanlarında destek sağlamaktadır. Özellikle 2021 yılında düzenlenen IDEF Fuarı'nda Afrika ülkelerinin Türkiye'nin terörle mücadele teknolojilerine gösterdiği yoğun ilgi, Ankara'nın sahip olduğu savunma birikiminin kıtanın güvenlik ihtiyaçlarıyla örtüştüğünü göstermektedir. Afrika'daki mevcut güvenlik ortamı göz önüne alındığında, bölge ülkeleri çoğunlukla eski nesil silah sistemlerine sahip gruplarla veya hava savunma kapasitesi bulunmayan silahlı örgütlerle mücadele etmektedir. Bu bağlamda, Türkiye'nin sunduğu İHA sistemleri hem maliyet-etkinlik düzeyi hem de operasyonel esnekliğiyle Afrika'daki savunma ihtiyaçlarına uygun ve uygulanabilir çözümler sunmaktadır (Alemdar, 2021).

Türkiye'nin Afrika'daki İHA politikası, salt ihracata dayalı ekonomik bir girişim olmanın ötesinde, güvenlik iş birliğini önceleyen ve çok katmanlı stratejik ortaklık anlayışına dayanan bir yaklaşımla yürütülmektedir. Fas, Tunus, Nijer, Burkina Faso, Cibuti, Etiyopya ve Nijerya gibi ülkelerle gerçekleştirilen İHA satışları, sadece donanım aktarımıyla sınırlı kalmamakta; aynı zamanda eğitici personel gönderimi, teknik destek sağlanması ve bakım-onarım hizmetlerini de içerecek şekilde uzun vadeli bir iş birliği çerçevesinde geliştirilmektedir. Bu doğrultuda Türkiye, sadece ürün tedarik eden bir aktör değil, savunma kapasitesinin gelişimine destek veren, eğitim ve teknoloji paylaşımı sağlayan bir stratejik ortak olarak konumlanmaktadır (Mevlütöğlu, Kurç, Güvenç & Egeli, 2024).

Türkiye'nin savunma sanayi ihracat modeli, Batılı ülkelerin sıkı denetim ve siyasi ön koşullara dayalı rejimlerinden farklı olarak, daha esnek ve hızlı işlem süreçlerine sahiptir. Bu esneklik, güvenlik sorunlarına hızlı çözüm arayan Afrika ülkeleri tarafından olumlu karşılanmaktadır. Türkiye'nin ihracat politikası genellikle tarafsızlık ilkesine dayanmakta ve çatışma riski taşıyan ülkeler arasında denge kurmaya yönelik bir dış politika aracı olarak işletilmektedir. Örneğin, Fas ve Cezayir gibi gerilimli iki ülkeye de İHA satışı gerçekleştirilmesi Türkiye'nin tarafsız duruşunu koruyarak ticari ilişkilerini sürdürebildiğini göstermektedir. Fas, 2021 yılında Batı Sahra çatışmaları çerçevesinde Bayraktar TB2 satın almış ve envanterini Akıncı modeliyle güçlendirmeyi planlamıştır. Aynı dönemde, Fas ile ilişkileri gerginleşen Cezayir, Türk İHA'ları olan ANKA-S ve Aksungur ile savunma kapasitesini artırmıştır. Tunus da ANKA-S tipi İHA'ları ordusuna katmıştır (International Crisis Group, 2023). Ancak, Türkiye'nin bu teknoloji transferi politikası çatışma potansiyelini tamamen ortadan kaldırmamaktadır. 31 Mart 2025'te, Mali ordusuna ait AKINCI TİHA'nın Cezayir tarafından düşürülmesi, Türkiye'nin tarafsızlık stratejisine rağmen sahadaki güç dengesizliklerinin bölgesel bir diplomatik krize dönüşebileceğini göstermiştir. Bamako yönetimi bu olay üzerine Burkina Faso ve Nijer ile birlikte Cezayir ile diplomatik ilişkilerini askıya almış; bu gelişme, Türkiye'nin tarafsızlığı gözetken yaklaşımına rağmen savunma ihracatının doğrudan veya dolaylı olarak bölgesel dengeleri etkileyebileceğini ortaya koymuştur (TRHaber, 2025). Türkiye, bu tür krizlerde yumuşak gücünü devreye sokarak diplomatik kanallarla çatışmanın büyümesini engellemeye çalışmaktadır.

Afrika savunma sanayi pazarında uzun süredir ABD, Fransa, Rusya ve Çin gibi büyük güçler etkin rol oynamaktadır. ABD ve Rusya'nın Afrika'daki varlığı çoğunlukla jeopolitik rekabet ekseninde şekillenmekte ve küresel stratejik önceliklere odaklanmaktadır (Devecioğlu, 2024). Fransa'nın postsömürgeci ve müdahaleci tutumu ile Çin'in altyapı yatırımlarına dayalı "borçlandırıcı kalkınma" stratejisi ise eleştiri konusudur (Doğan, 2020a). Buna karşılık Türkiye, sömürgecilik geçmişinin olmaması sayesinde daha eşitlikçi bir yaklaşım benimsemekte; "Kazan-Kazan" ilkesi doğrultusunda Afrika ülkelerine dengeleyici bir alternatif sunmaktadır (Oğuzlu, 2023). Özellikle Fransa'nın askeri ve siyasi nüfuzunun zayıflamaya başladığı Mali, Nijer, Tunus, Çad, Cibuti ve Burkina Faso gibi ülkelerde ortaya çıkan güvenlik açıkları, Türkiye'nin savunma sanayi ihracatı açısından yeni iş birliği alanları doğurmuştur. Öte yandan Türkiye, sağladığı esnek finansman modelleri ve teknoloji transferine dayalı çözümler sunması ile iş birliği yaptığı ülkelerin ekonomik özerkliğini desteklemeyi amaçlamaktadır. Kısacası, Türkiye kıtada oluşan güvenlik boşluklarını dikkatle analiz ederek, geleneksel aktörlerin etkisini yitirdiği bölgelerde stratejik fırsatlar yaratmayı başarmıştır. Bu bağlamda, Ankara'nın kıtaya yönelik savunma yaklaşımı

yalnızca teknolojik bir transfer değil, aynı zamanda jeopolitik bir boşluğu doldurma çabası olarak değerlendirilebilir. Bu süreç, Türkiye’yi hem Afrika İHA pazarında rekabetçi bir tedarikçi haline getirmiş hem de kıtada stratejik bir aktör konumuna yükseltmiştir. Türkiye’nin sunduğu askeri teknolojiler maliyet açısından erişilebilir olmakla kalmamakta, sahada test edilmiş ve operasyonel deneyime sahip sistemler olması nedeniyle güvenilirlik kazanmaktadır.

Nitekim, 2019’dan itibaren yayımlanan kamuya açık raporlar ve savunma analizleri, Türkiye’nin Afrika ülkelerine ihraç ettiği İHA sayısının 130’u aştığını ortaya koymaktadır. Bu sistemlerin büyük bir kısmını, Bayraktar TB2 ve ANKA modelleri oluşturmaktadır. Öyle ki, bazı Afrika ülkelerinin sahip olduğu İHA envanterleri, günümüzde birçok Avrupa devletinin kapasitesinin önüne geçmiştir (Observatoire des Drones, 2024). Bu eğilim, sınırlı hava gücüne ve zayıf hava savunma altyapısına sahip devletlerin, daha düşük maliyetli ve yüksek hareket kabiliyetine sahip insansız sistemleri tercih etme eğilimiyle doğrudan ilişkilidir. (Rossiter & Cannon, 2022; The Arab Weekly, 2025). Aynı zamanda, Batılı ülkelerle güvenlik iş birliği geliştirmekte zorlanan Afrika devletleri açısından “hazır çözüm” niteliği taşımaktadır (Soyaltın & Demiryol, 2023).

Türkiye’nin İHA’lara dayalı savunma sanayi diplomasisi, salt bir neorealist güç projeksiyonu aracı olmanın ötesinde, yumuşak güç kapasitesinin tahkimi ve dış politika vizyonunun çeşitlendirilmesi açısından da çok boyutlu bir işlev üstlenmektedir. Bayraktar TB2 sistemlerinin Libya ve Etiyopya’daki operasyonel başarıları, Türkiye’nin uluslararası itibarını artırmış; Afrika medyasında bu sistemler, “zaferin simgesi” olarak betimlenmiştir (Kasapoğlu, 2022). Bu gelişmeler, Türkiye’nin sadece bir silah sağlayıcı olmasının ötesine geçerek, Batılı aktörlere karşı bağımsız ve stratejik bir alternatif olarak konumlanmasını sağlamakta; aynı zamanda bölgesel düzeydeki hedeflerine erişimini de kolaylaştırmaktadır (Vial & Bouvier, 2025).

Diğer taraftan, Türkiye’nin İHA’ları hem askeri caydırıcılık hem de dış politika alanında önemli bir pazarlık aracı işlevi görmektedir. Bu kapsamda, Etiyopya’da iç savaşın kritik bir döneminde gerçekleştirilen Bayraktar TB2 teslimat süreci, Ankara’nın FETÖ bağlantılı okulların Maarif Vakfı’na devrini içeren diplomatik bir mutabakatla eş zamanlı ilerlemiş ve savunma sanayi ihracatının stratejik dış politika hedefleriyle nasıl kesiştiğini göstermiştir. Benzer şekilde, Nijerya ile yürütülen enerji tedarik müzakerelerinde de İHA satışlarının Türkiye’nin pazarlık gücünü artırdığı görülmektedir. Nijerya, Türkiye’nin Sahraaltı Afrika’daki en köklü ilişkiler kurduğu ülkelerden biridir ve yaklaşık 2 milyar dolarlık ticaret hacmiyle Türkiye’nin başlıca enerji tedarikçilerindendir. 2021 yılında Cumhurbaşkanı Erdoğan ile Nijerya Devlet Başkanı Buhari arasında gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda, enerji anlaşmaları

yenilenmiş ve bu süreçte Türkiye'nin İHA teklifi de müzakere gündemine dahil edilmiştir. Türkiye'den temin edilen İHA'ların, Nijerya'nın terörle mücadele ve silahlı gruplarla çatışma alanlarında aktif biçimde kullanıldığı bilinmektedir (Donelli, 2022; Watterson, 2023).

Sonuç olarak, Türkiye'nin Afrika'daki savunma sanayi stratejisi, dört temel unsur çerçevesinde şekillenmektedir. İlk olarak, Bayraktar TB2, T129 ATAK helikopterleri, HÜRKUŞ eğitim uçakları ve zırhlı kara araçları gibi yerli ve milli platformlar, Türkiye'yi küresel savunma pazarında maliyet-performans avantajı sunan rekabetçi bir aktöre dönüştürmüştür. İkinci olarak, Afrika ülkelerinin ekonomik kısıtlarını gözetken uygun finansman modelleri ve teknoloji transferine dayalı iş birlikleri, sürdürülebilir güvenlik ortaklıklarını mümkün kılmaktadır. Üçüncü unsur, Türk savunma ürünlerinin, Afrika'nın karşı karşıya olduğu terör, sınır ihlalleri ve düşük yoğunluklu çatışmalar gibi asimetrik tehditlere karşı yüksek uyum kapasitesine sahip olmasıdır. Son olarak, Türkiye sadece silah ihracatçısı değil, aynı zamanda eğitim, teknik destek ve operasyonel danışmanlık yoluyla sahada kapasite inşası sağlayan uzun vadeli bir stratejik ortaktır. Bu bütüncül strateji, Türkiye'nin etkisini Libya ve Somali gibi geleneksel angajman alanlarının ötesine taşıyarak; Nijerya, Etiyopya, Tunus, Cezayir, Fas, Mali, Burkina Faso, Nijer ve Çad gibi ülkelerde derinleşmesini sağlamıştır (Devecioğlu, 2024). Böylece Türkiye, sert ve yumuşak güç unsurlarını bütünleştiren çok boyutlu bir dış politika yaklaşımıyla kıtada geleneksel güç dengelerine alternatif sunan özgün bir aktör olarak öne çıkmaktadır.

Kafkasya ve Orta Asya

Türkiye, Kafkasya ve Orta Asya ülkeleriyle İHA teknolojileri alanında çok katmanlı stratejik iş birlikleri geliştirmektedir. Bu iş birlikleri yalnızca savunma sanayi ihracatını artırmakla sınırlı kalmayıp, bölge ülkelerinin savunma kapasitelerinin inşasına da katkı sunmaktadır. Türkiye'nin Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) üzerinden yürüttüğü savunma sanayi merkezli dış politika vizyonu, büyük ölçüde yerli ve milli üretim kapasitesine dayanmaktadır. Özellikle Azerbaycan başta olmak üzere Türk Cumhuriyetleri, Türkiye'nin geliştirdiği savunma teknolojilerini yakından takip etmekte ve bu doğrultuda savunma alanında iş birliğini önceliklendirmektedir. Söz konusu strateji askeri, enerji, ekonomi, siyaset ve güvenlik alanlarını kapsayan çok boyutlu bir entegrasyon yaklaşımı içermektedir (Kocatepe, 2022).

Türkiye'nin izlediği aktif ve çok yönlü dış politika, Rusya ve Çin'in bölgede devam eden etkisine karşın, Kafkasya ve Orta Asya ülkelerinin daha bağımsız hareket etmesine zemin hazırlamakta ve Türkiye ile ilişkileri stratejik düzlemde öncelikli hale getirmektedir. Bu stratejik yaklaşımın belirgin bir örneği Azerbaycan'da

görülmektedir. Karabağ sorununun çözüm sürecinde Türkiye'nin sunduğu askeri ve diplomatik destek, Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünün yeniden tesisinde belirleyici olmuş ve Türkiye'yi bölgedeki diğer Türk Cumhuriyetleri nezdinde güvenilir ve etkin bir stratejik ortak konumuna taşımıştır (Kınık & Çelik, 2021).

2020'den itibaren Orta Asya ülkeleri, Karabağ Savaşı'ndaki başarıların etkisiyle, İHA teknolojilerine dayalı fayda-maliyet odaklı stratejilere yönelmiştir. Bayraktar TB2'lerin sahada sağladığı hassas ateş gücü, gerçek zamanlı istihbarat, elektronik harp, hedefleme ve kara birlikleriyle entegrasyon gibi yetenekleri, savaşın seyrini değiştiren bir unsur olarak değerlendirilmiş; bu durum, İHA'ların sadece teknolojik değil, aynı zamanda stratejik bir kuvvet çarpanı olarak bölge ülkelerinin ilgisini çekmesine neden olmuştur (Çağatay, 2022; Plakoudas & Sofitis, 2023).

Bu doğrultuda Türkiye, Bayraktar TB2'yi Kırgızistan ve Türkmenistan'a ihraç etmiş, Kazakistan'la ANKA-S modelinin ortak üretimi için anlaşmalar imzalamıştır. Kırgızistan, Bayraktar TB2'leri Tacikistan ile yaşanan sınır³ çatışmasında operasyonel olarak kullanmış, bu da Türkiye'nin İHA ihracatının bölgedeki jeopolitik etkisini artırmıştır. Türkiye'nin bu alandaki teknolojik üstünlüğü, hem Rusya hem de Çin gibi bölgesel aktörleri geride bırakmasını sağlamış; İHA ihracatı, Türkiye'nin askeri iş birliklerini pekiştiren ve dış politikasını araçsallaştıran bir mekanizmaya dönüşmüştür. Ayrıca, Rusya'nın Ukrayna'daki müdahalesi sonrasında oluşan güvensizlik ortamı, Orta Asya ülkelerini alternatif güvenlik iş birliklerine yöneltmiş; bu bağlamda Kazakistan-Türkiye İHA anlaşması önemli bir kırılma anı olmuştur (İddon, 2022; Ozat, 2023; Velazquez, 2021).

Türkiye'nin önde gelen savunma sanayi firmalarından Baykar, 2021 itibarıyla Türkmenistan ve Kırgızistan'a satış yaparak bölgede genişleyen bir müşteri ağı oluşturmuş; Kazakistan ise bu alımlar sonrasında Türkiye ile düzenli tedarik ilişkisi geliştirmiştir. Benzer şekilde Özbekistan da TUSAŞ ile ANKA İHA'larının teminine yönelik anlaşmalar imzalamıştır (Savunmasanayist, 2025b). Bu gelişmeler, Türkiye'nin askeri-endüstriyel kompleksinin bölgedeki kurumsallaşmasını hızlandırmış ve kalıcılaştırmıştır.

3 Kırgızistan ile Tacikistan arasında 33 yıldır süregelen sınır ihtilafına son veren anlaşma, iki ülkenin cumhurbaşkanları tarafından 13 Mart 2024 tarihinde Bişkek'te imzalanmıştır. Söz konusu sınır uyuşmazlığı, Sovyetler Birliği döneminde çizilen sınırların etnik ve ekonomik gerçekliklerle örtüşmemesinden kaynaklanmaktaydı. Taraflar arasında 1991 yılından bu yana devam eden sınır sorununun, toprak ve su kaynaklarının paylaşımı ile bazı yerleşim birimlerinin değişimi yoluyla çözüme kavuşturulduğu, 4 Aralık 2024 tarihinde kamuoyuna açıklanmıştır. Bu kapsamda, toplam 1006,84 kilometrelik sınırın tartışmalı olan 486,94 kilometrelik kısmı üzerinde mutabakata varılmıştır (Anadolu Ajansı, 2025a).

Türkiye'nin savunma sanayi temelli etkisinin bölgesel anlamda sürdürülebilir olması, büyük ölçüde onun Rusya, Çin ve Batılı aktörler karşısında dengeleyici bir güç olarak algılanmasına bağlıdır. Bu kapsamda 2021'de kabul edilen "Türk Dünyası 2040 Vizyonu", çok yönlü iş birliklerini (eğitim, ekonomi, kültür, siyaset, savunma) teşvik eden bir çerçeve sunmuş ve Türkiye'nin bölgesel entegrasyon vizyonunu daha da netleştirmiştir. Söz konusu vizyon hem Türkiye'nin stratejik derinliğini artırmakta hem de bölge ülkelerinin savunma altyapılarını modernize etmelerine olanak tanımaktadır (Observatoire des Drones, 2024; Oliveira Martins, Tank & İşleyen, 2023).

Kafkasya ve Orta Asya'daki son yıllardaki gelişmeler, Türkiye'nin dış politikasında yumuşak güç unsurlarından çok, sert güç kapasitesinin öne çıktığını göstermektedir. Bu kapasite; ortak askeri tatbikatlar, silah tedariki ve siyasi iş birlikleri üzerinden kurumsallaşmaktadır. Türkiye ile bölge ülkeleri arasında imzalanan savunma anlaşmaları, yalnızca teknik değil, aynı zamanda siyasi uyum ve güven temelli bir zemine dayanmaktadır. Ancak bu derinleşen angajman, bazı stratejik riskleri de beraberinde getirmektedir. Bölgesel dengelerin kırılabilirliği düşünüldüğünde, Türkiye'nin tüm aktörlerle homojen ilişki kurma arayışı stratejik yanılgılara yol açabilir (Blue Domes, 2022). Nitekim her ülkenin kendine özgü dış politika dinamikleri ve komşuluk ilişkileri bulunmaktadır; bu gerçekliğin ihmal edilmesi, bazı başkentlerin Türkiye'ye mesafe koymasına neden olabilmektedir. Örneğin, Kırgızistan'ın itirazları üzerine Türkiye'nin Tacikistan'a yönelik İHA satışını askıya alması, İran'ın Tacikistan'a savunma ekipmanı sağlayarak bölgede yeni bir nüfuz alanı oluşturmaya zemin hazırlamıştır (Observatoire des Drones, 2024).

Orta Asya ülkelerinin Türk İHA'larına yönelimi, yalnızca askeri değil, jeopolitik denge açısından da dönüştürücü sonuçlar doğurmaktadır. Rusya açısından, Türkiye'nin NATO üyesi olarak bölgeyle derinleşen savunma iş birlikleri, yalnızca ekonomik değil, stratejik bir meydan okuma olarak algılanmaktadır. Nitekim Kazakistan ile yapılan İHA anlaşması, Rus basınında NATO etkisini artırdığı ve "askeri-teknik bağımlılık" yarattığı gerekçesiyle eleştirilmiştir (Ozat, 2023). Bu tepkiler, Türkiye'nin sadece bir tedarikçi değil, dış politikayı yönlendiren bir aktör olarak yeniden tanımlandığını ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, Çin de Türkiye'nin savunma odaklı ihracat yaklaşımını Kuşak ve Yol Girişimi kapsamındaki stratejik rolüne yönelik bir tehdit olarak algılamakta; İran ise Azerbaycan'a verilen destek karşısında Ermenistan'a İHA ve savunma sistemleri sağlayarak denge kurmaya çalışmaktadır. Tüm bu gelişmeler, Türkiye'nin savunma sanayi temelli dış politikasının bölgesel düzlemde teknik, diplomatik ve jeopolitik yansımalar doğurduğunu açıkça göstermektedir.

Orta Doğu

Türkiye'nin Orta Doğu'daki İHA politikası, sadece bir savunma refleksi değil, neorealist perspektifle devletin bölgesel güç projeksiyonunu artıran çok boyutlu bir dış politika aracıdır. Türkiye'nin savunma sanayi kapasitesini İHA ihracıyla bölgeye taşıması, askeri etkinliğin ötesinde diplomatik ve ekonomik nüfuzu da genişletmektedir. Batı'nın çekingен silah politikaları karşısında daha erişilebilir ve etkili sistemler sunarak bölgedeki boşluğu dolduran Türkiye, sahada operasyonel görevlerle savaş doktrinlerinin dönüşümüne de katkı sağlamaktadır. Türk İHA'larının keşif, hedef tespiti ve operasyonel destek gibi görevlerle sahadaki askeri kabiliyetleri dönüştürmesi, aynı zamanda bölgedeki savaş doktrinlerinin evriminde belirleyici bir rol oynamaktadır. Bu durum, Türkiye'nin Orta Doğu'daki algısını yalnızca bir tedarikçi değil, aynı zamanda bir stratejik ortak olarak pekiştirmiştir (Kasapoğlu, 2023a). NATO ile olan kurumsal bağlarını sürdürürken Çin, Rusya ve Körfez ülkeleriyle geliştirilen savunma iş birlikleri ise Türkiye'nin çok kutuplu uluslararası sistemde esnek denge politikası izlediğini göstermekte; bu yönüyle neorealist dengeleme stratejisine uygun bir çizgi izlemektedir (Anadolu Ajansı, 2020; 2021; Çağatay, 2022).

Orta Doğu'daki değişen güvenlik mimarisi ve reel politik dinamikler, Türkiye'nin bölgesel dengeleme stratejilerinde neorealizmin öngördüğü bir şekilde en önemli dış politika araçlarından biri haline gelen İHA diplomasisinin önünü açmaktadır. Türkiye'nin Orta Doğu'daki en yakın savunma ortaklarından biri olan Katar, Türk İHA'larının ilk ihracat müşterisi olarak, Türkiye'nin teknolojik kapasitesini diplomatik bağlılığa dönüştürme stratejisinin erken bir örneği olmuştur. Ortaklık, 2012'de Katar'ın Baykar'dan mini İHA'lar sipariş etmesiyle başlamış ve 2018'de altı adet silahlı Bayraktar TB2 alımıyla ileri bir aşamaya taşınmıştır. TB2'nin ilk ihracatı olarak kayda geçen bu satış, Katar'ın yalnızlaştırılma sürecine karşı Türkiye ile asimetrik bir güvenlik iş birliğine yönelmesini sağlamış ve böylece askeri iş birlikleri dış politikada karşılıklı güvenin yeniden inşasını kolaylaştırmıştır. Zamanla iş birliği deniz ve kara platformlarına da genişleyerek, Türkiye'nin sadece tedarikçi değil, çok boyutlu bir güvenlik sağlayıcısı olarak konumlandığı stratejik bir ortaklık yapısına evrilmiştir (Mevlütöğlu, Kurç, Güvenç & Egeli, 2024).

2014'te Suudi Arabistan'ın öncülüğünde başlatılan Kararlılık Fırtınası Operasyonu⁴, ülkenin askeri kapasitesini sınanan önemli bir dönüm noktası olmuştur. Ancak Riyad,

4 26 Mart 2015 tarihinde Suudi Arabistan öncülüğünde başlatılan Kararlılık Fırtınası Operasyonu, İran destekli Husilerin başkent Sana'yı ele geçirmesi ve meşru hükümetin devrilmesi üzerine başlatılmıştır. Operasyon, Suudi Arabistan, BAE ve diğer Arap ülkelerinden oluşan koalisyonun Husilere karşı askeri müdahalesini kapsamaktadır. Amaç, Yemen'de meşru yönetimi yeniden tesis etmektir.

Husilere karşı beklenen askeri başarıyı elde edememiş ve özellikle İHA gibi modern silah sistemlerine olan ihtiyaç belirginleşmiştir. ABD ve Batılı ülkelerin Suudi Arabistan'a gelişmiş İHA sistemleri tedarikinde isteksiz davranması, bunun yanında Çin yapımı sistemlerin operasyonel sınırlılıkları, Riyad'ın dikkatini Türk savunma sanayisine çevirmesine neden olmuştur (Doğan, 2020b). Ayrıca ABD'nin İsrail'in güvenlik dengelerini gözeterek bazı silahları Körfez ülkelerine eksik konfigürasyonlarla satması, bu tercihi pekiştirmiştir. Örneğin, F-15 savaş uçakları İsrail'e tam kapasiteli olarak sağlanırken, Suudi Arabistan'a bazı sistemlerden yoksun biçimde satılmış ve Predator İHA sistemlerinin satışı, İsrail'in güvenliği gerekçesiyle engellenmiştir (Gaub & Lockman, 2017).

Neorealist yaklaşım, devletlerin uluslararası sistemdeki anarşik yapı nedeniyle güvenliklerini sağlamak adına askeri kapasitelerini artırma ve dış kaynaklı dengeleyici ittifaklar kurma eğiliminde olduklarını öngörmektedir. Bu bağlamda, Körfez ülkeleri, özellikle Suudi Arabistan ve BAE, bölgesel tehdit algılarının yükseldiği bir dönemde, savunma tedarikçisi olarak Türkiye'yi tercih ederek hem askeri modernizasyonlarını hızlandırmakta hem de ABD ve Çin gibi büyük güçlere karşı dengeleyici stratejiler geliştirmektedir. Türkiye'nin İHA ihracatında 2021 sonrasında gözlemlenen artış, Riyad ve Abu Dabi ile yürütülen diplomatik normalleşme süreçleriyle eş zamanlı ilerlemiş ve bu durum, savunma sanayinin dış politika aracı olarak ne denli etkili kullanılabildiğini göstermiştir. Ayrıca, Türkiye'nin son dönemde izlediği savunma sanayi stratejisi, Çin'in daha önce Suudi Arabistan'da uyguladığı teknoloji transferi odaklı yaklaşımını hatırlatmaktadır. Çin, yalnızca İHA sistemleri satmakla kalmamış, bu platformların yerel üretimini teşvik edecek şekilde teknoloji transferi süreçlerini devreye almıştır. Türkiye de benzer bir yaklaşım benimsemiş ve Suudi Arabistan ile imzaladığı anlaşmalarda, Türk savunma sanayisinin ürünlerini ortak üretim sürecine dahil etmiştir. Temmuz 2023'te Baykar ile Suudi Arabistan arasında Akıncı SİHA'sının Suudi topraklarında üretimini öngören kapsamlı bir anlaşma imzalanmıştır. Yaklaşık 3 milyar dolar değerindeki bu anlaşma, birim başına 20 milyon dolar civarında maliyetiyle, hem ABD menşeli Reaper sistemlerine kıyasla daha ekonomik hem de Çinli muadilleriyle rekabet edebilir düzeydedir (Arduino, 2023; Dadparvar & Parto, 2025).

Anlaşma, yalnızca bir platform tedarikinden ibaret kalmamış; Baykar ile Suudi Arabistan Askeri Sanayi Şirketi (SAMI) arasında yerel üretim ve teknoloji transferini kapsayan protokoller imzalanmıştır. Ek olarak, ASELSAN ve ROKETSAN gibi Türk savunma sanayi firmaları da Suudi Ulusal Askeri Sanayi Kurumu (NCMS) ile elektronik ve silah sistemleri alanında iş birliği mutabakatları oluşturmuştur. Ayrıca, BAE ile de benzer iş birlikleri dikkat çekmektedir. BAE'nin 120 adet TB2 tedariki için

yürüttüğü müzakereler devam ederken, Baykar ile BAE şirketi EDGE arasında, yerli mühimmat sistemlerinin Türk İHA'larına entegrasyonuna yönelik bir mutabakat zaptı imzalanmıştır (Observatoire des Drones, 2024).

Bunun yanı sıra, Türkiye'nin savunma sanayi ihracatında son yıllarda dikkat çekici bir büyüme yaşanmıştır. 2019–2023 döneminde Türkiye, küresel silah ihracatında %1,6'lık payla 11. sıraya yükselmiş; önceki beş yıla kıyasla ihracatını %106 oranında artırmıştır. Bu artış, savunma sanayisinin ekonomik değerinin ötesinde, dış politikada etkili bir enstrümana dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Aynı dönemde Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) ülkeleri, Türkiye'nin savunma ihracatında öncelikli pazarlar haline gelmiştir. 2024 SIPRI verilerine göre, BAE'nin Türkiye'den yaptığı ithalat 2014–2018 arasında %0,3 iken, 2019–2023'te %9,9'a yükselmiş ve Türkiye, ülkenin ikinci büyük tedarikçisi olmuştur. Katar, Türkiye'nin toplam savunma ihracatının %13'ünü oluşturarak en büyük ikinci alıcı konumuna gelmiş; Türkiye'den ithal ettiği ürünler Katar'ın toplam savunma ithalatının yaklaşık %2,9'unu oluşturmuştur (SIPRI, 2024).

Bu eğilim, yalnızca kısa vadeli silah satışlarını değil, teknoloji transferi ve yerel üretim kapasitesine dayalı, uzun vadeli stratejik ortaklıkları da beraberinde getirmiştir. Hem Türkiye hem de Körfez İşbirliği Konseyi ülkeleri, devlet dışı silahlı aktörlerin yükselişi ve bölgesel güç rekabetinin derinleşmesi karşısında savunma kapasitelerini artırma gerekliliğinin farkındadır. Türkiye, ABD, Fransa, Rusya, Çin ve Almanya gibi yerleşik silah tedarikçilerine kıyasla Körfez pazarında görece yeni bir aktör olsa da son dönemde daha belirleyici bir rol üstlenmektedir. SIPRI'nin 2014–2018 verilerine göre, KİK ülkeleri Türkiye'nin toplam savunma ihracatının %28,2'sini oluşturmuş; Türkiye'nin en büyük 10 savunma sanayi müşterisinden üçü bu bölgeden çıkmıştır. Suudi Arabistan, %14'lük payla ikinci sırada yer alırken, Haziran 2023'te Kuveyt'in verdiği 367 milyon dolarlık TB2 siparişi, Türkiye ile askeri iş birliğini derinleştirmiştir. Bu anlaşmalar, Körfez genelindeki değişen güvenlik algılarının ve Türkiye'ye yönelen stratejik güvenin somut göstergeleridir (Bakir, 2024; Erboğa, 2023). Dolayısıyla Türkiye, yalnızca savunma ürünü tedarik eden değil, aynı zamanda yapısal kapasite inşasına katkıda bulunan bir güç olarak Körfez güvenlik mimarisinde kurumsal bir aktöre dönüşmektedir.

Türkiye'nin Körfez bölgesinde derinleşen savunma iş birlikleri, bölgesel nüfuzunu pekiştirirken, Orta Doğu ülkelerinde stratejik özerklik arayışı kapsamında teknoloji transferi ve yerli üretim kapasitesinin artırılmasına yönelik eğilimleri de beraberinde getirmektedir (Singer, 2009). Batılı tedarikçilerden teknik bilgi paylaşımı talebi bu stratejik yönelimin önemli bir unsuru haline gelmiştir (Mouchantaf, 2018). Ancak söz konusu ülkeler, sınırlı insan kaynağı, yetersiz sanayi altyapısı, kırılgan tedarik zincirleri ve sürdürülebilir Ar-Ge eksikliği gibi yapısal sorunlarla karşı karşıyadır

(Dadparvar & Parto, 2025). Bu engellere rağmen, BAE gibi aktörler Çin ile iş birliği çerçevesinde İHA üretimini yerelleştirme çabalarına yönelmektedir. Türkiye ise yalnızca askeri sistem tedarik eden bir ülke değil, aynı zamanda teknik uzmanlık ve nitelikli insan kaynağı sağlayan stratejik bir ortak olarak öne çıkmakta; bu doğrultuda savunma ilişkilerini daha kurumsal ve çok boyutlu bir yapıya dönüştürmektedir (Anadolu Ajansı, 2025c).

Bu stratejik eğilimlerin genel bir sonucu olarak; Türkiye ile Orta Doğu ülkeleri arasındaki savunma ilişkileri, sadece niceliksel büyüme ile sınırlı kalmamakta; kurumsallaşan, çeşitlenen ve teknoloji transferini içeren çok katmanlı bir stratejik ortaklık biçimine evrilmektedir. Neorealist kuramın öngördüğü biçimde, uluslararası sistemin anarşik doğası ve büyük güç rekabetinin yoğunlaştığı Orta Doğu gibi bölgelerde, devletler kendi güvenliklerini sağlama amacıyla kapasite inşasına yönelmektedir. Türkiye'nin İHA diplomasisi, bu süreçte hem kendi çıkarlarını maksimize eden bir dış politika aracı hem de Körfez ülkeleri açısından dışa bağımlılığı azaltan stratejik bir denge unsuru olarak öne çıkmaktadır. Türkiye, askeri kapasitesini yalnızca sert güç projeksiyonu için değil, aynı zamanda teknolojik ve diplomatik araçlarla desteklenen çok yönlü ilişkiler ağı kurmak amacıyla kullanmaktadır. Bu çerçevede Türk savunma sanayisinin Körfez güvenlik mimarisine entegrasyonu, Ankara'nın bölgesel konumunu güçlendirirken, bölge ülkelerinin stratejik özerklik hedeflerine ulaşmasına da katkı sunmaktadır. Böylece Türkiye, sistemin belirsizliklerine karşı rasyonel tercihlerle hareket eden ve bölgesel güç dengelerinde etkili bir aktöre dönüşen bir dış politika izlemektedir.

Avrupa ve Asya Pasifik

Donald Trump'ın yeniden ABD Başkanlığına seçilmesi, Avrupa başkentlerinde transatlantik güvenlik mimarisine dair ciddi endişeler doğurmuş ve NATO'nun güvenilirliğine ilişkin neorealist kaygıları güçlendirmiştir. ABD'nin Ukrayna'ya sağladığı askeri yardımlarda yaşanan kesintiler ile NATO taahhütlerine dair belirsizlik, Avrupa Birliği içinde savunma özerkliği talebini stratejik düzeyde yeniden gündeme taşımıştır. Güvenliğin anarşik uluslararası sistemde devletlerin kendi kapasitelerine dayanarak sağlanması gerektiğini savunan neorealist yaklaşıma paralel biçimde, AB ülkeleri dışa bağımlılığı azaltmaya yönelmiş; bu ortamda Türkiye, yalnızca NATO'nun ikinci büyük ordusu olarak değil, gelişmiş savunma teknolojileriyle stratejik bir ortak olarak değerlendirilmeye başlanmıştır (Abrami, 2025; Daily Sabah, 2025).

Bu bağlamda, Avrupa Komisyonu'nun Mart 2025'te başlattığı 800 milyar avroluk "Avrupa'yı Yeniden Silahlandırma" girişimi dikkat çekmektedir (Anadolu Ajansı, 2025b). Ancak Avrupa'nın kendi güvenliğini sağlaması sadece iç kaynaklara

değil, stratejik ortaklara da bağlıdır. Türkiye, bu noktada kilit bir aktör olarak öne çıkmaktadır. Siyasi gerilimlere rağmen, Türkiye halihazırda Avrupa'nın fiili savunma ortağıdır. İtalya ile Baykar-Leonardo ortaklığı, gelişmiş İHA üretiminde Avrupa Birliği-Türkiye iş birliğinin potansiyelini ortaya koyup, Avrupa pazarına entegrasyonu simgelerken; Romanya ve İspanya ile yapılan savunma projeleri, bu ortaklığın derinliğini yansıtmaktadır (Abrami, 2025). Örneğin; NATO Genel Sekreteri Rutte ve Polonya Başbakanı Tusk gibi liderlerin Türkiye'nin Avrupa savunma sanayi projelerine entegrasyonunu destekleyen açıklamaları, Türkiye'nin yalnızca askeri bir ortak değil, Avrupa güvenlik mimarisinin yeniden inşasında stratejik bir değer taşıdığını göstermektedir (Reuters, 2025).

Neorealist kuramın savunduğu üzere, uluslararası sistemde devletler, güvenliklerini sağlamak için hem askeri kapasiteyi hem de bu kapasitenin sürdürülebilirliğini ve teknolojik özerkliğini sağlayacak yapısal ortaklıkları da incelemektedir. Bu bağlamda Türk savunma sanayi şirketleri, yalnızca bir tedarikçi değil, Avrupa savunma mimarisinin yeniden inşasında aktif rol üstlenen sistem kurucu aktörler olarak öne çıkmaktadır. Avrupa Birliği'nin yeni savunma girişimleri kapsamında öngörülen sanayi entegrasyonu ve ortak üretim hedefleri, Türkiye'nin maliyet-etkin, esnek ve yüksek teknoloji çözümleriyle örtüşmektedir. Ancak bu entegrasyon süreci, siyasi gerilimler ve kurumsal önyargılar gibi engellerle karşı karşıya kalabilmektedir. Buna rağmen Türkiye'nin sunduğu katkı, salt askeri kabiliyetlerle sınırlı kalmamakta; Avrupa için tedarik güvenliği, siyasi özerklik ve teknolojik çeşitlilik gibi stratejik değerlerin teminatı niteliğini taşımaktadır (Borsari, 2025).

Türkiye, İHA teknolojilerinde sağladığı ilerlemelerle küresel askeri dengelerde dikkate değer bir aktör haline gelmiş ve geleneksel güç dengelerini sorgulatan yeni güvenlik mimarilerinin şekillenmesine katkı sağlamıştır. Bayraktar TB2 gibi platformlarla sahada elde edilen başarılar, Batı'nın kara gücüne dayalı konvansiyonel üstünlüğünün sınırlarını ortaya koyarken, düşük maliyetli ve yüksek etkinlikli bu sistemlerin bölgesel güçlerin caydırıcılık stratejilerinde öne çıkmasına zemin hazırlamıştır (Fukuyama, 2021). Türk savunma teknolojilerinin bu düzeyde esnek ve erişilebilir olması, özellikle AB'nin savunma planlamalarında insansız sistemleri stratejik bir unsur olarak ele almasını zorunlu kılmıştır. İngiltere Savunma Bakanı'nın da belirttiği gibi, Türk İHA'ları sahadaki dengeyi değiştirerek "oyunun kurallarını yeniden yazan" sistemler haline gelmiştir (M5Dergi, 2022). Bu durum, Türkiye'nin teknolojik ve stratejik öngörü bakımından da bölgesel ve küresel düzeyde yeni bir aktör olarak belirmesini sağlamaktadır (Çağatay, 2022).

Türk askeri-endüstrisinin İHA ve taktik sınıflardaki kapasitesi jeopolitik etkileri olan stratejik sonuçlar üretmeye başlamıştır. Bu etkilerden en önemlisi, Rusya'nın uzun

süredir tartışmasız nüfuz alanı olarak kabul edilen bölgelerdeki hareket özgürlüğünün sınırlandırılmasıdır. Bu süregelen eğilimi anlayabilmek için Türkiye'nin İHA odaklı askeri stratejisine dair sağlam bir çerçeve geliştirmek gerekmektedir. 24 Şubat 2022'de Rusya'nın Ukrayna'yı işgaliyle birlikte, İHA'ların savaş sanatındaki rolü yeni bir döneme girmiştir. Her iki tarafın İHA kullandığı bu çatışmada, Rusya Orlan-10 sistemlerini; Ukrayna ise büyük ölçüde Bayraktar TB2'leri tercih etmektedir (Pong, 2022). Türk İHA'larının bu süreçte hem bir taktik unsur hem de güç projeksiyonu aracı olarak işlev görmesi dikkat çekicidir. Bu durum, Moskova açısından yeni bir güvenlik tehdidi anlamına gelirken, Ukrayna sahası bu stratejik dönüşümün en çarpıcı örneğini oluşturmaktadır (Kasapoğlu, 2023b; Plakoudas & Sofitis, 2023).

Türkiye'nin İHA teknolojileriyle oluşturduğu askeri kapasite, Karadeniz güvenlik mimarisi üzerinde de kalıcı etkiler üretmektedir. Ukrayna, 2019'da Türkiye'den altı adet Bayraktar TB2 İHA tedarik etmek üzere bir anlaşma imzalamıştır. Bu süreç, Ukrayna hükümetinin donanması için ilave sistemler talep etmesiyle genişlemiş ve Türkiye, Rusya'nın işgalinden önce Ukrayna'ya ölümcül askeri teçhizat sağlayan ilk NATO üyelerinden biri olmuştur. Bu gelişme, Türkiye'nin hem ittifak içindeki hem de Karadeniz bölgesindeki güvenlik dinamiklerindeki rolünü pekiştirmiştir. Rusya, Türk İHA'larının çevresel yayılımına ilişkin endişelerini dile getirerek bu tedarik sürecine tepki göstermiştir. Bu da Türkiye'nin orta ölçekli bir güç olarak, fırsatlar kadar risklerle de karşı karşıya kaldığı stratejik denge yönetiminin bir örneğidir (Soyaltin-Colella & Demiryol, 2023).

Rusya açısından daha kaygı verici gelişmelerden biri, Polonya ve Baltık ülkeleri gibi NATO'nun doğu kanadındaki devletlerin Türkiye'den İHA tedarik edebilecek konuma gelmiş olmasıdır. 2021'de Bayraktar TB2 sistemini tedarik eden ilk NATO ülkesi olan Polonya, bu adımıyla Türkiye'nin Doğu Avrupa'daki savunma ihracatına stratejik derinlik kazandırmıştır (Mevlutoğlu, Kurç, Güvenç & Egeli, 2024; Mevlutoğlu, 2022). Polonya'daki savunma çevreleri, Türkiye'nin bu alandaki teknolojik yetkinliğini stratejik bir kazanım olarak değerlendirmektedir. Türkiye, Polonya, Romanya, Arnavutluk ve Kosova gibi ülkelerle hem tedarikçi hem de alıcı rolünü üstlenerek çok boyutlu savunma-endüstriyel ilişkiler kurmakta; bu ülkeler, Rusya'dan kaynaklanan tehditleri varoluşsal bir güvenlik riski olarak algılamakta ve Türkiye'yi maliyet-etkin, güvenilir bir ortak olarak konumlandırmaktadır (Waldwyn, 2024). Letonya'nın Türk sistemlerine yönelmesi ise Baltık pazarına açılım açısından yeni bir dönemin başlangıcını simgelemektedir. Neorealist teorisinin öngördüğü şekilde, devletler uluslararası sistemde güvenliklerini artırmak için etkili ve maliyet-etkin araçlara yönelmekte; Türkiye'nin sunduğu teknolojik çözümler, doğrudan tehdit algılayan küçük ve orta ölçekli ülkeler açısından bu boşluğu doldurmaktadır. Balkanlar'daki

artan TB2 kullanımı, Ankara'nın tarihsel bağlarıyla ve son dönemde Arnavutluk ile Kosova özelinde geliştirdiği ayrıcalıklı ilişkilerle desteklenmektedir. Bulgaristan gibi potansiyel alıcılara yürütülen temaslar ve Portekiz, Slovakya, Macaristan, Estonya ile Finlandiya'nın Türk sistemlerine gösterdiği ilgi, Türkiye'nin Avrupa güvenlik ekosistemindeki yükselen rolünü pekiştirmektedir (Observatoire des Drones, 2024). Kasım 2024 itibarıyla Türk İHA'larının NATO üyesi altı ve AB üyesi dört ülkenin envanterine girmiş olması, bu stratejik eğilimin ulaştığı boyutu açıkça ortaya koymaktadır (Kasapoğlu, 2023b; Baykar, 2024).

Bayraktar TB2'lerin Ukrayna-Rusya savaşında etkin biçimde kullanılması, Türkiye'nin savunma sanayi ürünlerine taktik avantaj sağlamanın yanı sıra kamuoyu algısı ve siyasi semboller üzerinden stratejik etki yarattığını göstermektedir. Özellikle düşük irtifada uçuş kabiliyeti ve yüksek isabet oranı sayesinde Rus zırhlı unsurlarını etkisiz hale getiren TB2'ler, Ukrayna'nın direnişine doğrudan katkı sağlamıştır. Bu başarı, savaşın seyrini yavaşlatmakla kalmamış; halk nezdinde TB2'yi bir direniş sembolü haline getirmiştir. Bayraktar sistemlerinin kamuoyunda bu denli öne çıkması, marşlara ve müzik eserlerine yansarak psikolojik savaş boyutuna da etki etmiştir (Rossiter & Cannon, 2022). Bu durum, Türkiye'nin hem savaş alanlarından hem de stratejik iletişim ve kamu diplomasisi araçları üzerinden etkinlik kurduğunu ortaya koymakta; devletlerin savaş teknolojilerini dış politikalarında nasıl araçsallaştırdığına dair literatüre de somut bir örnek sunmaktadır.

Türk İHA'larının savaş sahalarındaki etkisi yalnızca taktik düzeyle sınırlı kalmamış, Türkiye'nin savunma sanayi ürünlerini dış politika ve bölgesel açılım stratejilerinde nasıl konumlandığına dair yeni bir perspektif sunmuştur. Bu doğrultuda Türkiye, Asya ülkeleriyle gelişen savunma iş birliklerini desteklemek amacıyla İHA'ları diplomatik genişleme aracı olarak da kullanmaktadır. Türkiye'nin Endonezya ve Malezya başta olmak üzere Asya ülkeleriyle geliştirdiği savunma ilişkileri, Ankara'nın ASEAN bölgesine yönelik geniş kapsamlı stratejisinin bir parçasını oluşturmaktadır. Bu yaklaşım, Türkiye'nin 2019 yılında başlattığı ve Asya ülkeleriyle ekonomik ve stratejik ilişkilerini geliştirmeyi amaçlayan "Yeniden Asya Girişimi"⁵ çerçevesinde şekillenmektedir. Teknolojik özerkliği ve savunma sanayisinde ilerlemeyi jeostratejik bir zorunluluk olarak gören Endonezya, Malezya, Bangladeş ve Pakistan gibi ülkeler için

5 Türkiye'nin 2019 yılında başlattığı Yeniden Asya Girişimi, Asya kıtasının yükselen jeopolitik ve ekonomik rolü doğrultusunda, Türkiye'nin bu bölgedeki tarihi, kültürel ve ekonomik bağlarını derinleştirmeyi hedefleyen çok boyutlu bir dış politika vizyonudur. Girişim, ASEAN ülkeleriyle savunma ve teknoloji alanındaki iş birliklerinden ekonomik entegrasyona kadar uzanan stratejik açılımları içermektedir. Bu çerçevede Türkiye, Asya ülkeleriyle ticaret, savunma sanayi, diplomasi ve yumuşak güç araçları üzerinden kapsamlı ilişkiler tesis etmeyi amaçlamaktadır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2023).

Türkiye'nin bu alandaki kabiliyetleri cazip bir ticari değer sunmaktadır. Malezya'nın yanı sıra, Maldivler ve Endonezya gibi ülkelerde son dönemde yaşanan güvenlik sorunları, bu pazarlarda Türk savunma ürünlerine olan ilgiyi artırmıştır. Ayrıca bu ülkelerin Türkiye'ye karşı duyduğu tarihsel ve kültürel yakınlık, Ankara'nın dış politika stratejisinde kültürel faktörleri etkin şekilde değerlendirdiğini göstermektedir. Daha geniş düzeyde bakıldığında, Hint-Pasifik bölgesindeki ülkelerle endüstriyel ve teknolojik iş birliği hızla artmaktadır (Observatoire des Drones, 2024).

Endonezya ile 12 Şubat 2025 tarihinde imzalanan kapsamlı savunma anlaşması, Türkiye'nin Asya-Pasifik stratejisinde ulaştığı yeni eşiği simgelemektedir. 60 adet Bayraktar TB3 ve 9 adet Akıncı İHA'yı kapsayan bu anlaşma, yalnızca platform ihracını değil, Endonezya'da ortak üretim tesisi kurulmasını da içermektedir. Türkiye'nin NATO içinde sahip olduğu ikinci büyük ordu kapasitesi, Asya'daki partnerleri için güven artırıcı bir faktör olarak değerlendirilirken; ASEAN bölgesinin yükselen ekonomik potansiyeli, Türkiye'yi altyapı, savunma ve teknoloji alanlarında daha derin iş birliklerine yönlendirmektedir. 2014/2015 yıllarında Malezya ve Singapur ile imzalanan serbest ticaret anlaşmaları ile Endonezya ve Tayland'la sürdürülen müzakereler, Türkiye'nin bölgeye sadece güvenlik değil, aynı zamanda ekonomik aktör olarak da entegre olma hedefini pekiştirmektedir. Bu gelişmeler, Türkiye'nin orta ölçekli bir güç olarak hem jeostratejik konumunu hem de savunma sanayi kapasitesini kullanarak çok boyutlu dış politika araçlarını başarıyla işletebildiğini göstermektedir (Epstein, 2025).

Türkiye, Malezya'nın 2020 yılında açtığı İHA ihalesini; ABD, Çin ve İtalya gibi güçlü rakipler karşısında kazanarak uluslararası savunma sanayi rekabetinde önemli bir başarı elde etmiştir. İhale kapsamında, Türk Havacılık ve Uzay Sanayii (TUSAŞ), Malezya'ya dokuz adet İHA üretimi gerçekleştirecektir (DefenceTurk, 2023). Bunun yanında, iki ülke arasında savunma sanayi alanında bir dizi anlaşma imzalanmış olup, söz konusu anlaşmalar ilişkilerin stratejik ortaklık seviyesine yükseltilme hedefini açıkça ortaya koymaktadır. Türkiye'nin İHA merkezli savunma sanayi politikası, özellikle Asya ülkeleri için alternatif bir iş birliği modeli sunmakta; bu durum, bölgedeki ABD, Çin ve Batılı ülkelerin hakim olduğu geleneksel rekabet ortamında Türkiye'nin tercih edilirliliğini artırmaktadır. Böylece Türkiye, orta ölçekli bir güç olarak küresel rekabette kendine güçlü bir yer edinmektedir.

Sonuç

Bu çalışma, Türkiye'nin İHA temelli dış politika yaklaşımını, uluslararası sistemin yapısal baskıları ile Türkiye'nin jeopolitik çıkarları arasındaki ilişki bağlamında analiz etmeyi amaçlamıştır. Neorealist kuramsal çerçeve doğrultusunda, Türkiye'nin

İHA politikalarının; teknik, stratejik ve siyasi bir dönüşümün aracı olduğu ortaya konmuştur. Güvenlik ikilemi, görelî güç dağılımı ve tehdit algısı gibi sistemik unsurlar, Türkiye'nin İHA yatırımlarını hızlandırmasında ve bu araçları dış politika yapım sürecine entegre etmesinde belirleyici olmuştur.

Araştırma bulguları, Türkiye'nin İHA stratejisinin beş temel yönünü açığa çıkarmaktadır. Birincisi, İHA'lar Türkiye için bir kuvvet çarpanı olarak, özellikle asimetrik tehditler karşısında etkin bir caydırıcılık aracı işlevi görmektedir. İkincisi, Türkiye, savunma sanayi yatırımları üzerinden dış politikada bağımsızlaşma ve çok boyutlu aktörleşme yönünde ilerlemektedir. Üçüncüsü, İHA ihracatı, sadece ekonomik değil, aynı zamanda diplomatik ilişkiler açısından da dış politika araçlarına dönüşmektedir. Dördüncüsü, bölgesel örneklerde görüldüğü üzere Türkiye'nin Avrupa, Afrika, Orta Doğu, Kafkasya, Orta Asya ve Asya-Pasifik bölgelerine yönelik İHA politikaları, her bir bölgenin güvenlik mimarisi ve Türkiye'nin hedefleri doğrultusunda esnek ama ilkesel bir çizgide çeşitlenmektedir. Son olarak, bu strateji Türkiye'nin orta güç pozisyonunu pekiştirmekte, yeni iş birliği alanları üretmekte ve küresel savunma tedarik zincirlerinde kendine özgü bir yer edinmesine katkı sunmaktadır.

Bu bulgular, büyük güç merkezli İHA literatürüne alternatif bir "orta güç savunma diplomasisi" kavramını önerme potansiyeli taşımaktadır. İHA'lar sadece teknik veya askeri birer araç değil, aynı zamanda normatif ve jeopolitik etkisi olan stratejik kapasitelerdir. Türkiye örneği, savunma sanayine dayalı dış politika biçimlerinin sistemdeki orta güçler için nasıl bir çıkış alanı sunduğunu göstermektedir.

Bu çerçevede çalışma, mevcut literatüre, Türkiye örneği üzerinden "orta güçlerin teknoloji temelli dış politika araçları üretme kapasitesi" yönünden teorik bir katkı sunmaktadır. İHA'lar yalnızca teknik veya askeri üstünlük sağlamaya yönelik araçlar değil, aynı zamanda diplomatik ve jeopolitik etkiyi derinleştiren, ittifak yapılarını çeşitlendiren ve dış politika özerkliğini destekleyen hibrit araçlara dönüşmektedir. Bu yönüyle çalışma, savunma diplomasisi, teknoloji dış politikası ve stratejik özerklik literatürleriyle doğrudan ilişkilidir. Bunun yanı sıra çalışma, ampirik temellendirmesi yapılmış bir dış politika analizi sunarken, aynı zamanda kuramsal düzeyde İHA stratejilerinin uluslararası ilişkiler disiplinine nasıl entegre edilebileceğine dair bir çerçeve de önermektedir. Gelecek araştırmalar, Türkiye'nin İHA stratejisini firma düzeyindeki ortaklıklar, teknoloji transferi ve savunma sanayi iş birlikleri çerçevesinde ele alarak, dış politika ile endüstriyel kapasite arasındaki ilişkiyi bütüncül biçimde değerlendirebilir.

Türkiye's Unmanned Aerial Vehicle (UAVs) Policy: Geopolitical Impacts and Strategic Implications

Soner Doğan

Introduction

The defense industry holds strategic importance in terms of protecting state sovereignty, ensuring national security, and deterring potential threats. States secure their position in the international system and shape their foreign policy strategies in line with their capacities in this field. The defense industry is directly linked to foreign policy and is one of the fundamental factors determining states' power projection and diplomatic effectiveness in the international arena (Pınar, 2018: 2347–48; Yılmaz & Yorulmaz, 2023: 9). Moreover, the defense industry is not only confined to military strategy; it also generates direct effects on economic, political, and socio-cultural spheres. The progress achieved in this area has enabled Türkiye to assume a more proactive and effective role in foreign policy (Tuna, 2023: 11).

Türkiye's achievements in the defense industry, particularly in the field of UAVs, are significant not only for military operations but also for defense diplomacy and power projection. Türkiye has shared its experiences derived from asymmetric and hybrid warfare strategies with relevant states in line with its interests in conflicts and wars across different regions (Kılıçoğlu, 2023: 124). Thus, it pursues a dynamic and multidimensional foreign policy strategy that varies across regions. This policy is shaped by Türkiye's geopolitical position, historical ties with regions, and its placement within global power balances.

@ Asst. Prof., Aydın Adnan Menderes University, sonerdgn@gmail.com

id <https://orcid.org/0000-0002-8696-3136>

DOI: 10.12658/M0784
insan & toplum, 2026; 16(1): 1-39.
insanvetoplum.org

Received: 20.04.2025
Revised: 09.07.2025
Accepted: 25.08.2025
Online First: 25.10.2025

Although Türkiye is often described as a middle power in the international system, its pursuit of distinctive policies in various geographies reflects its efforts to become an influential actor beyond its formal status. For instance, Türkiye follows a “win-win” policy in Africa, distinct from traditional colonial approaches. Within this framework, defense industry cooperation, particularly UAV policies, focuses on stability, counterterrorism, and security cooperation with African countries, aiming to limit the influence of colonial actors such as France, contribute to regional stability, and establish long-term strategic partnerships (Devicioğlu, 2024).

In the Middle East, Türkiye pursues a multifaceted foreign policy that combines diplomacy with the export of defense industry products. Strengthening bilateral relations with regional states and reinforcing economic, political, and military ties to create common visions are among its key strategic priorities. Furthermore, Türkiye provides sophisticated defense products, such as smart munitions and UAVs—which Arab countries often find difficult to procure from Western states—through more flexible bureaucratic processes. This contributes to the protection of Türkiye’s long-term security and economic interests (Doğan, 2020b).

In Central Asia and the Caucasus, Türkiye’s policies aim at ensuring regional stability and limiting Russia’s traditional sphere of influence. In this regard, cultural and historical ties are emphasized to advance integration with the Turkic world while deepening cooperation in energy, transportation, and security. Türkiye’s policy in these regions contributes to building a multilateral vision through structures such as the Organization of Turkic States (OTS) (Kınık & Çelik, 2021, p. 175).

Finally, in the context of the Russia-Ukraine war, Türkiye has once again demonstrated its role as a key regional actor. The delivery of TB2 UAVs and other defense products to Ukraine has expanded Türkiye’s sphere of influence and opened a new chapter in its relations with the European Union (EU). Moreover, following Donald Trump’s re-election as U.S. President in 2024, debates on European security emerged, further highlighting Türkiye’s strategic importance. In the Asia-Pacific, Türkiye’s orientation toward technology-based cooperation alongside cultural relations demonstrates how defense diplomacy has evolved into a multidimensional and region-specific foreign policy tool.

Literature Review

The relationship between the defense industry and foreign policy has been a key field of inquiry, particularly in the strategic autonomy quests of developing states. In the Turkish context, the literature addresses how military-industrial capacity integrates with foreign policy objectives through diverse approaches. Mevlütoğlu, Kurç, Güvenç,

and Egeli (2024) argue that the development of the defense industry is rooted in a historically driven pursuit of autonomy, triggered by U.S. arms embargoes. Erboğa (2019) underscores the central role of conventional systems—especially UAVs—within the security architecture. Aycan Özer (2019) explains Türkiye's nationalization of defense industry through action-reaction and domestic structure models, analyzing how crises after 2003 influenced its capacity-building.

The literature on UAV exports has evolved around the concept of “drone diplomacy.” Mevlütoğlu (2022) asserts that UAV exports are more than technical trade and they constitute multilayered strategic interactions. Soyaltın and Demiryol (2023) connect the growing capacity with regime legitimacy and foreign policy activism. Kılhoğlu (2023) examines how UAV production infrastructure translates into foreign policy strategies, while Dilek (2019) highlights the role of such technologies in building military capacity. Tuna (2023) argues that advancements in the defense industry have reshaped Türkiye's vision of strategic autonomy. Kasapoğlu (2022; 2023), through a “techno-geopolitical” lens, analyzes UAV technology in terms of its military and regional effects, while Rossiter and Cannon (2022) discuss how Türkiye's UAV experiences contribute to its foreign policy vision.

Overall, much of the literature remains confined to technology-centered or superficial assessments. Therefore, this article seeks to analyze Türkiye's UAV policies within a neorealist framework, interpreting them as strategic responses to systemic pressures, while also incorporating limited insights from liberal approaches in order to provide a multilayered analysis.

Methodology

This study adopts a qualitative research approach, relying on the case study method. Given its effectiveness in explaining multidimensional, context-sensitive, and dynamic processes such as foreign policy, this method allows for a comparative analysis of Türkiye's UAV policies across different geographical regions (Yin, 2018). The research sample consists of Türkiye's UAV-centered foreign policy practices in Africa, the Middle East, the Caucasus, Central Asia, Europe, and the Asia-Pacific. These regions differ in geopolitical conditions, actor relationships, and security architectures, enabling Türkiye's policy instruments to be adapted in region-specific ways.

Data collection is based on thematic content analysis of secondary sources. Defense industry reports, foreign policy documents, official statements, media analyses, and academic studies were examined within this framework. In addition, Türkiye's UAV strategy was evaluated in a comparative perspective with other middle powers employing similar tools. This approach clarifies how UAV technology

functions not only as a defense capability but also as a strategic lever in foreign policymaking.

In accordance with the findings, the study seeks to answer the following core questions: Why does Türkiye adopt UAV technology as a strategic foreign policy tool and how does this choice align with its security and foreign policy objectives? How do UAV exports and their operational use affect regional and global power balances? How do Türkiye's UAV policies toward different regions transform its relative power position and geopolitical influence?

The study is structured as follows: The first section outlines the Neorealist theoretical framework; the second examines the historical and strategic dimensions of Türkiye's UAV-oriented foreign policy; subsequent sections provide case studies across six regions, comparatively analyzing Türkiye's policy instruments and geopolitical positioning; and the final section discusses the findings in relation to the overall framework.

Theoretical Approach

Neorealism views the state as a unitary and rational actor and considers foreign policy decisions as the consequences of cost-benefit calculations rather than the state's ideological position. The theory emphasizes structural and long-term regularities of the international system over short-term events. Material power capacity and its distribution determine state behavior, leading states to focus on relative rather than absolute gains (Aydın, 2004: 48–49).

From a neorealist perspective, geopolitical competition in the international system pushes middle powers to formulate more flexible and multidimensional foreign policy priorities compared to great powers. Uncertainty and lack of trust under anarchy compel such actors to pursue security-oriented strategies. For middle powers like Türkiye, geopolitical positioning functions not only as a geographical advantage but also as a structural determinant of foreign policy choices (Oğuzlu & Han, 2023: 60–63). Türkiye's pursuit of "strategic autonomy" reflects an attempt both to expand its room for maneuver under growing geopolitical tensions and redefine its place within Western alliances. In the literature, this orientation is associated with building "independent defense capacity" to reduce external dependence, combined with flexible multilateralism.

In this context, Türkiye leverages the flexibility afforded by its middle power status to balance security concerns while expanding its influence across regions. From a neorealist standpoint, this strategy is a rational adaptation of systemic

power distribution and uncertainty. Türkiye's investments in the defense industry—particularly in UAV technology—provide asymmetric advantages in regional crises and diversify its foreign policy instruments. This enables Türkiye to establish more balanced relations with great powers while safeguarding its national interests in a multipolar order. Consequently, defense technology-oriented foreign policy preferences represent a strategic projection of Türkiye's efforts to expand its maneuvering capacity in the international system (Aydın-Düzgit, Kutlay, & Keyman, 2025: 4; Kutlay & Öniş, 2021).

Türkiye's UAV Policy

While Neorealism assumes that all states act in pursuit of security, it also acknowledges that state preferences and behaviors vary depending on threat perceptions. Otherwise, state capacity would be reduced merely to defense, limiting the generation of long-term relative gains (Telbami, 2002: 160). This theoretical framework provides explanatory grounds for analyzing Türkiye's growing influence in the international system and its regionally driven role built on defense capacity. Owing to its geopolitical position, military capabilities, advancements in the defense industry, economic potential, and overall development, Türkiye seeks to become not only a regional but also a systemic strategic actor (Hale, 2013: 20–21).

Türkiye's rise as a major exporter of UAV technology represents not only an economic gain but also a multidimensional foreign policy instrument that contributes to the establishment of new geopolitical alignments through relative power enhancement, as foreseen by Neorealism. UAV exports extend beyond the mere sale of a weapon system; they involve strategic cooperation that deepens military-industrial ties. These systems—consisting of aerial platforms, ground control stations, sensors, and communication infrastructure—require high levels of technical expertise, operational training, and maintenance capacity. Thus, UAV exports necessitate both hardware transfers and knowledge/technology sharing. For recipient states to integrate these systems into their military doctrines, close cooperation with the exporting country is often considered indispensable.

Türkiye has successfully managed this process in cases with Azerbaijan, Libya, and Ukraine, directly contributing to their military capacity-building. Such strategic partnerships foster long-term political and industrial ties, constructing an integrated framework between foreign policy and industrial policy.

Unlike Western actors, Türkiye's "win-win" approach to defense exports refrains from imposing political conditions, enabling the development of a more symmetrical, flexible, and sustainable cooperation. Türkiye avoids interfering in the sovereignty

of recipient countries, thereby fostering longer-term and more balanced cooperation encompassing political, economic, and cultural relations. This strategy broadens Türkiye's regional influence based on peace and mutual benefit (Mevlütöğlu, 2022; Watterson, 2023: 4–7). In neorealist terms, such long-term partnerships reflect integrated foreign policy models formed by rational state choices at the intersection of security, economy, and strategic interests.

The demonstrated effectiveness of Turkish UAVs on the battlefield, amplified through propaganda videos and media strategies by recipient states, has significantly reshaped Türkiye's foreign policy image. The projection of these successes in global media indicates that soft power elements—often overlooked in neorealist theory—have also been incorporated into Türkiye's foreign policy toolkit. The visual representation of military success positions Türkiye not only as a hard power user but also as an effective public diplomacy actor. In this sense, Türkiye has managed to overcome regional isolation, strengthen existing partnerships, and open doors to new strategic collaborations. These developments demonstrate that relative power enhancement can be achieved not only through military means but also via image-building and perception management. Indeed, the rising global interest in Turkish defense products materialized in the country's defense exports have reached \$7.1 billion by 2024, consolidating Türkiye's position in the international system (SavunmasanayiST, 2025a; Heibach & Taş, 2024: 311–317).

Conclusion

This study analyzed Türkiye's UAV-centered foreign policy approach within the framework of systemic pressures and the country's geopolitical interests. In line with the neorealist perspective, Türkiye's UAV policies were shown to serve as instruments of technical, strategic, and political transformation. Systemic factors such as the security dilemma, relative power distribution, and threat perception have been decisive in accelerating Türkiye's UAV investments and integrating these systems into the foreign policy-making process.

The findings reveal five main dimensions of Türkiye's UAV strategy. First, UAVs serve as a force multiplier, functioning as an effective deterrence tool, particularly against asymmetric threats. Second, through defense industry investments, Türkiye is advancing toward independence in foreign policy and multidimensional agency. Third, UAV exports have transformed into foreign policy instruments, not only economically but also diplomatically. Fourth, as seen in regional case studies, Türkiye's UAV policies across Europe, Africa, the Middle East, the Caucasus, Central Asia, and the Asia-Pacific vary flexibly yet in a principled manner, in line with each region's

security architecture and Türkiye's goals. Finally, this strategy reinforces Türkiye's middle-power position, fosters new areas of cooperation, and enables the country to secure a distinctive place within global defense supply chains.

These findings suggest the concept of "middle-power defense diplomacy" as an alternative to the great-power-centric UAV literature. UAVs are not merely technical or military assets but strategic capabilities with normative and geopolitical implications. The case of Türkiye demonstrates how defense industry-based foreign policy can provide middle powers with pathways for greater influence within the international system.

Accordingly, this study contributes theoretically to the existing literature by highlighting the capacity of middle powers to develop technology-driven foreign policy instruments through the example of Türkiye. UAVs are not solely tools of technological or military superiority; they are hybrid instruments that deepen diplomatic and geopolitical influence, diversify alliance structures, and support foreign policy autonomy. In this sense, the study is directly connected to the literature on defense diplomacy, technology-oriented foreign policy, and strategic autonomy. At the same time, while providing an empirically grounded foreign policy analysis, it also proposes a theoretical framework for integrating UAV strategies into the discipline of international relations. Future studies may examine Türkiye's UAV strategy at the level of firm partnerships, technology transfers, and defense industry collaborations, evaluating the relationship between foreign policy and industrial capacity holistically.

Kaynakça

- Abrami, S. C. A. (2025). *Europe's defence awakening and its strategic partners: Any place for Turkey?*. Istanbul Policy Center.
- Alemdar, A. (2021). Rekabetçi Afrika pazarında Türk savunma sanayiinin artan varlığı. *Kriter*, 6(63), Aralık sayısı.
- Anadolu Ajansı. (2020). Türkiye aktif, çok taraflı diplomasi kültürüyle 360 derecelik dış politika uyguluyor. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turkiye-aktif-cok-taraflı-diplomasi-kulturuyle-360-derecelik-dis-politika-uyguluyor/1726075>
- Anadolu Ajansı. (2021). Uzmanlara göre Katar'a ambargonun kaldırılması Türkiye ve Körfez için büyük bir kazanç. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/uzmanlara-gore-katar-ambargonun-kaldirilmesi-turkiye-ve-korfez-icin-buyuk-bir-kazanc/2102999>
- Anadolu Ajansı. (2023). Türkiye ile Birleşik Arap Emirlikleri arasında 50,7 milyar dolarlık anlaşma. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/-turkiye-ile-birlesik-arap-emirlikleri-arasında-50-7-milyar-dolarlik-anlasma/2949812>
- Anadolu Ajansı. (2025a). Kırgızistan ile Tacikistan arasındaki sınır anlaşması belgelerinin karşılıklı değişimi yapıldı. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kirgizistan-ile-tacikistan-arasındaki-sinir-anlasmasi-belgelerinin-karsilikli-degisimi-yapildi/3524579>
- Anadolu Ajansı. (2025b). AB'den 800 milyar avroluk silahlanma planı. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abden-800-milyar-avroluk-silahlanma-planı/3499285>

- Anadolu Ajansı. (2025c). Türk savunma sanayisi ihracat için yeni kapı açtı. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/turk-savunma-sanayisi-ihracat-icin-yeni-kapi-acti/3492622>
- Anadolu Ajansı. (2025d). Türkiye-Afrika ilişkileri her alanda güçleniyor. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/turkiye-afrika-iliskileri-her-alanda-gucleniyor/3650968>
- Arduino, A. (2023). *Ankara's drone diplomacy in the Gulf complicates China's regional calculations*. Think-China. <https://www.thinkchina.sg/ankaras-drone-diplomacy-gulf-complicates-chinas-regional-calculations>
- Aydın-Düzgit, S., Kutlay, M. & Keyman, E. F. (2025). *Strategic autonomy in Turkish foreign policy in an age of multipolarity: Lineages and contradictions of an idea*. International Politics.
- Aydın, M. (2004). Uluslararası ilişkilerin “gerçekçi” teorisi: Kökeni, kapsamı, kritiği. *Uluslararası İlişkiler*, 1(1), 33–60.
- Bakir, A. (2024). *Weapons of influence: How arms-centric is the Turkey–GCC countries relationship?* PRISME initiative. <https://prismeinitiative.org/blog/weapons-of-influence-arms-centric-turkey-gcc-ali-bakir/>
- Baykar. (2024). Bayraktar TB2 SİHA Hırvatistan semalarını koruyacak. <https://www.baykartech.com/tr/haberler/bayraktar-tb2-siha-hirvatistan-semalarini-koruyacak/>
- Blue Domes. (2022). Turkey and Central Asian military cooperation: More than just drones. Blue Domes. <https://bluedomes.net/2022/05/25/turkey-and-central-asian-military-cooperation-more-than-just-drones/>
- Borsari, F. (2022). *Turkey's drone diplomacy: Lessons for Europe*. European Council on Foreign Relations (ECFR).
- Borsari, F. (2025). *Avrupa savunma sanayisinde Türkiye imzası*. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/avrupa-savunma-sanayisinde-turkiye-imzasi/3470057>
- Çağatay, S. (2022). The new era of Turkish foreign policy. *Baku Dialogues*, 5(4), 25–32.
- Cumhurbaşkanlığı Savunma Sanayii Başkanlığı. (2023). 2024–2028 savunma sanayii sektörel strateji dokümanı. https://www.ssb.gov.tr/Images/Uploads/MyContents/F_20240917164305314800.pdf
- Dadparvar, S. & Parto, A. (2025). China and the transfer of military technology to the Middle East: Dimensions, developments, and challenges. *British Journal of Middle Eastern Studies*.
- Daily Sabah. (2025). Any possible Turkish-EU security deal must be fair, expert says. <https://www.dailysabah.com/politics/news-analysis/any-possible-turkish-eu-security-deal-must-be-fair-expert-says>
- DefenceTurk. (2023). Malezya'ya ANKA SİHA ihracatı: ABD ve Çin'in katıldığı ihaleyi TUSAŞ kazandı. <https://www.defenceturk.net/malezaya-anka-siha-ihracati-abd-ve-cinin-katildigi-ihaleyi-tusas-kazandi>
- Devecioğlu, K. (2024). “Türkiye Modeli”: Savunma sanayi alanında Afrika'yla derinleşen işbirliği. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/-turkiye-modeli-savunma-sanayi-alaninda-afrika-yla-derinlesen-isbirligi/3403403>
- Doğan, S. (2020a). 21. yüzyılda yükselen güç: Çin, İpek Yolu Projesi ve Ortadoğu'daki etkisi. *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 51–64.
- Doğan, S. (2020b). *Suudi Arabistan ordusu ve Yemen savaşı*. İNSAMER.
- Donelli, F. (2022). *UAVs and beyond: Security and defence sector at the core of Turkey's strategy in Africa* (Megatrends Africa Policy Brief). SWP – Stiftung Wissenschaft und Politik.
- Dilek, M. İ. (2019). Türkiye'nin stratejik silah kapasitesi: İnsansız hava araçları. A. Erboğa (Ed.). *İçinde Türkiye'nin stratejik silah kapasitesi* (ss. 101–195). SETA Yayınları.

- Epstein, A. K. (2025). *There are signs that Turkey is growing closer to Indonesia—and to ASEAN*. Atlantic Council.
- Erboğa, A. (2023). Körfez ülkelerinin savunma politikaları. *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 10:2, 15–47.
- Erboğa, A. (Ed.) (2019). *Türkiye'nin Stratejik Silah Kapasitesi*. SETA Yayınları.
- Fukuyama, F. (2021). *Droning on in the Middle East. American purpose*. <https://www.americanpurpose.com/blog/fukuyama/droning-on/>
- Gaub & Lockman, (2017). *Defence industries in Arab states: Players and strategies*, ISS, European Union Institute for Security Studies, Chaillot Paper N° 141-March 2017.
- Gosselin-Malo, E. (2021). *Turkey's modern way of doing foreign policy: Drone diplomacy*. Aspenia Online. <https://aspeniaonline.it/turkeys-modern-way-of-doing-foreign-policy-drone-diplomacy/He>
- Hale, W. (2013). *Türk dış politikası: 1774–2000*. N. Uslu (Çev.). Serbest Kitaplar.
- Iddon, P. (2022). *Turkey likely to get upper hand in Central Asia's drone market*. Forbes.
- International Crisis Group. (2023). Türkiye's growing drone exports. <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/western-europemediterranean/turkiye/turkiyes-growing-drone-exports>
- Heibach, J. & Taş, H. (2024). Beyond the soft–hard power binary: The political economy of authoritarian legitimation in Turkey and the Gulf. *Third World Quarterly*, 45(2), 219–238.
- Kasapoğlu, C. (2022). *Techno-geopolitics and the Turkish way of drone warfare*. Atlantic Council.
- Kasapoğlu, C. (2023a). 3 soruda Türkiye'nin SİHA gündemi. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/3-soruda-turkiyenin-siha-gundemi/2801232>
- Kasapoğlu, C. (2023b). *Turkish drone strategy in the Black Sea region and beyond*. The Jamestown Foundation.
- Kauppi, M. V. & Viotti, P. R. (2023). *International relations theory* (pp. 21–61). Rowman and Littlefield.
- Kınık, H. & Çelik, S. (2021). The role of Turkish drones in Azerbaijan's increasing military effectiveness: An assessment of the second Nagorno-Karabakh war. *Insight Turkey*, 23(4), 169–191.
- Killoğlu, Mehmet Erkan. “İnsansız hava araçları ve Türkiye”. *Türk Savaş Çalışmaları Dergisi* 4, no. 2 (2023): 114-134.
- Kocatepe, Ö. F. (2022). *Türk devletleri teşkilatı: Politik ve askeri iş birliği*. Nobel Yayıncılık.
- Kutlay, M. & Öniş, Z. (2021). Turkish foreign policy in a post-western order: Strategic autonomy or new forms of dependence?, *International Affairs*, 97(4), 1085–1104.
- M5 Dergi. (2022). İngiltere Savunma Bakanı Ben Wallace'dan Türk SİHA'larına övgü dolu sözler: Türkiye oyunun kurallarını değiştirdi. <https://m5dergi.com/savunma-haberleri/ingiltere-savunma-bakani-ben-wallacedan-turk-sihalarina-ovgu-dolu-sozler-turkiye-oyunun-kurallarini-degistirdi/>
- Mearsheimer, J. J. (2001). *The tragedy of great power politics*. W. W. Norton & Company, Inc.
- Mevlütöğlu, A. (2022). *Türkiye's drone exports: More than just a transaction*. MENA Affairs. <https://menaaffairs.com/turkiyes-drone-exports-more-than-just-a-transaction/>
- Mevlütöğlu, A., Kurç, Ç., Güvenç, S. & Egeli, S. (2024). *Adapting security: The intersection of Türkiye's foreign policy and defence industrialisation*. The International Institute for Strategic Studies (IISS).
- Mouchantaf, C. (2018). *What's driving the Middle East's armored vehicles market?* Defense News.
- Observatoire des Drones. (2024). Industrie turque des drones (Étude spécifique n°1).
- Oğuzlu, T. & Han, A. K. (2023). Making sense of Turkey's foreign policy from the perspective of neorealism. *Uluslararası İlişkiler*, 20(78), 59–77.

- Oliveira Martins, B., Tank, P. & İşleyen, B. (2023). *Turkish drones as a foreign policy tool: A technology-mediated search for autonomy* (Mideast Policy Brief, Vol. 1). Peace Research Institute Oslo (PRIO).
- Ozat, M. (2023). *Turkish drones to draw political influences in the Caspian region*. Caspian Policy Center.
- Özer, A. İ. A. (2019). *The rise of the Turkish defense industry*. SETA Publications.
- Pınar, L. (2018). Türkiye'nin savunma sanayi alanındaki gelişiminin Türk dış politikasına olan etkisi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(4), 2356–2369.
- Plakoudas, S. & Sofitis, V. (2023). *Explaining the Bayraktar paradox*. The RUSI Journal.
- Pong, B. (2022). The art of drone warfare. *Journal of War & Culture Studies*, 15(4), 377–387.
- Heibach, J. & Taş, H. (2024). Beyond the soft-hard power binary: Resource control in Turkey's foreign policy towards Sub-Saharan Africa. *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 26(3), 311–326.
- Reuters. (2022). Turkey sells battle-tested drones to UAE as regional rivals mend ties. <https://www.reuters.com/world/middle-east/exclusive-turkey-sells-battle-tested-drones-uae-regional-rivals-mend-ties-2022-09-21/>
- Reuters. (2025). NATO chief Rutte warns EU against defence industry barriers. <https://www.reuters.com/world/europe/nato-chief-rutte-warns-eu-against-defence-industry-barriers-2025-01-13/>
- Rossiter, A. & Cannon, B. J. (2022). Turkey's rise as a drone power: Trial by fire. *Defense & Security Analysis*, 38(2), 210–229.
- Telbami, S. (2002). Kenneth Waltz, neorealism, and foreign policy. *Security Studies*, 11(3), 158–170.
- Savunmasanayist. (2025a). Türk savunma sanayii ihracatı 2024: 7.1 milyar dolar. Savunmasanayist. <https://www.savunmasanayist.com/turk-savunma-sanayii-ihracati-2024-7-1-milyar-dolar/>
- Savunmasanayist. (2025b). TUSAŞ'tan Özbekistan'a ANKA SİHA ihracatı. <https://www.savunmasanayist.com/tusastan-ozbekistana-anka-siha-ihracati/>
- Singer, P. W. (2009). *A revolution once more: Unmanned systems and the Middle East*. Brookings. <https://www.brookings.edu/articles/a-revolution-once-more-unmanned-systems-and-the-middle-east/>
- SIPRI. (2024). Trends in international arms transfers, 2023.
- Snyder, J. (1991). *Myths of Empire: Domestic Politics and the International Ambition*. Cornell University Press.
- Soyaltin-Colella, D. & Demiryol, T. (2023). Unusual middle power activism and regime survival: Turkey's drone warfare and its regime-boosting effects. *Third World Quarterly*, 44(4), 724–743.
- Sünnetçi, İ. (2025). *Değişen savunma sanayi paradigmaları ve Türkiye'nin durumu*. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/degisen-savunma-sanayi-paradigmalari-ve-turkiye-nin-durumu/3473580>
- The Arab Weekly. (2025). As drone warfare thrives in Africa, Turkey expands influence. <https://the-arab-weekly.com/drone-warfare-thrives-africa-turkey-expands-influence>
- TRHaber. (2025). AKINCI TİHA'yı kimin düşürdüğü belli oldu: Afrika'da 4 ülke savaşın eşğine geldi. <https://www.trhaber.com/savunma/akinci-tiha-yi-kimin-dusurdugu-belli-oldu-afrika-da-4-ulke-savasin-esigine-geldi-h913846.html>
- Tuna, F. (2023). *The effect of the Turkish defence industry on Turkish foreign policy*. Çizgi Kitapevi.
- Van Evera, S. (1999). *Causes of war: Power and the roots of conflict*. Cornell University Press.
- Velazquez, N. (2021). *Rise of a 'drone superpower'? Turkish drones upending Russia's near abroad*. Geopolitical Monitor.
- Vial, A.-S. & Bouvier, E. (2025). Türkiye, the new regional power in Africa (1/3). "African solutions for African problems". Les Clés du Moyen-Orient.

- Waldwyn, T. (2024). *Turkey's defence-industrial relationships with other European states*. The International Institute for Strategic Studies (IISS).
- Watterson, P. J. (2023). *A changing landscape: Turkey's drone diplomacy in Sub-Saharan Africa* (Master's thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California). Naval Postgraduate School.
- Waltz, K. N. (1979). *Theory of international politics*. Addison-Wesley.
- Walt, Stephen M. (1990). *The origins of alliances*. Cornell University Press.
- Yin, R. K. (2017). *Durum çalışması araştırması uygulamaları*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yılmaz, T. O. (2018). Türkiye-Afrika ilişkilerinin güvenlik boyutu: Türk savunma sanayii ve Afrika. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 120(237), 41–66.
- Yılmaz, S. & Yorulmaz, M. (2023). The effects of Turkish defense industry's transformation on Turkish foreign policy. *Journal of the Human and Social Science Researches*, 12(1), 1–21.